

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

כשה' נותן דעת לאדם, ובכך מאפשר לו בחירה, הוא גם שם את ידו-
דעתו על החלק הטוב ואומר לו לבחור בו. לאידך, התנהגות הפוכה איננה
תוצאה של בחירה אלא של העדר-דעת וממילא העדר-בחירה – האדם
לא בוחר ברע ובמות, אלא נופל אליהם, ר"ל. עם כל הקושי להסביר
זאת, למי שטוען-מתפאר שהוא חוטא בבחירתו החפשית – שהיא חלק
מזכויות-האדם שלו – יש לומר 'לא בחרת, אלא נפלת'.

[מתוך השיעור 'ידיעה ובחירה']

בא תשפ"ו

"ה' מתיר אסורים"

הגליון מוקדש לזכות הבה"ת רז חיים בן חגית גרון

26 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
הכנה לניתוח וחינוך חסידי לבנות

27 הסיפור החסידי
לכתחילה אריבער
הרבי הריי"צ

29 פאצור ל'אָד'ס
עניו מכל האדם
רזי יספר לנו על רבי זושא וילמד
אותנו על מדת הענוה

04 זוג או פרט
מפגש שליחים ובתי גל עיני
תפקיד האיש והאשה בשליחות

11 ידיעה ובחירה
מאור עינים לפרשת בא
ידיעת ה' מול בחירת האדם
מזווית חסידית

17 סודות חדש שבט
ציוץ מורחב
עבודת חדשי החורף -
מאתכפיא לאתהפכא

22 ברכת התשובה
ביאורי תפלה
מבנה ברכת "השיבנו"

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
מתווה עיצוב: דעה צא אביחיל
עיצוב: ענבל ציק
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווח

בברכה
נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה...
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

שלושה שיעורים בגליון השבוע – שיעור על **תפקידי בני הזוג בשליחות, מאור עינים** לפרשת בא וציוץ מורחב על **עבודת חדש שבט**.

השיעור הראשון – **זוג או פרט** – הוא שיעור מיוחד ל**שליחים ומפעילי בתי גלי-עינים** שהתקיים בשבוע שעבר בבית הרב. בשיעור דיבר הרב על השליחות המשותפת של הבעל והאשה והתפקידים היחודיים של כל אחד מהם בדור שלנו, כל זה מתוך **דיבוק חברים מדבק** ועד לגאולה האמתית והשלימה.

השיעור השני – **ידיעה ובחירה** – שיעור מאור עינים לפרשת בא, עוסק בסוגיא היסודית של **ידיעת ה' מול בחירת האדם** במבט חסידי. השיעור 'מתכתב' עם שיעור מאור עינים בגליון הקודם, נוגע מזוויות חדשות ב**תיקון הדעת** ו**בעבודת הנסיונות**, ובעיקר נותן מבט חדש על הבחירה החפשית האמתית – הבחירה בטוב.

השיעור השלישי – **סודות חדש שבט** – הוא ציוץ מורחב העוסק בלימוד הפנימי בעבודת ה' היוצא מ**צירוף שם הוי'** השייך לחדש ומוביל אותנו מ**עבודת האתכפיא לעבודת האתהפכא**. כדי לשמוע יותר **האזירה שסביב התורות** – מהכינוס שעסק בשליחות, סיכום המסע אליו התייחסו השיעורים בגליון פרשת שמות ועוד הרבה **פעילויות והתרחשויות חשובות** – מוזמנים לבקר באתר הקהילתי שלנו derechaim.info

שבת שלום ומבורך
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת בשלח הבעל"ט:
נ"ך יומי – הושע פרקים ח"ד; משנה – הוריות פרק א.

שיעור

מפגש שליחים ובתי גל עיני

זוג או פרט

קיצור מהלך השיעור

במפגש מיוחד של תלמידים הפועלים במקומות שליחות שונים בארץ ובעולם - בבתי חב"ד ובבתי גל עיני - דובר על השליחות המשותפת של איש ואשה ועל מה שכל אחד מהם תורם לשליחות. כפי שמתאים לדורנו, דור של עלית המלכות, דווקא האשה היא בראש, כאשר היא בונה את הזוגיות ומפיצה בעולם תורה של שלום-בית (ואל תחמיצו את ההערה החשובה על זוגיות חיובית לעומת חשש 'זוגות' השלילי). יסוד השליחות הוא דבוק חברים - שבעצמו מושך ומדביק את כולם - ושליחות כזו תביא את המשיח, שמביא שלום לעולם.

איש ואשה - פרט וזוג

השם של השיחה הערב הוא 'זוג או פרט'. יש כאלה שאומרים 'זוג או פרט', אבל הנכון יותר לפי האקדמיה הוא 'זוג או פרט'. אפילו יש שיר מפורסם של אלתרמן — שהיה מקורב לחב"ד — 'זוג או פרט'.

למה זה הנושא? כי בשליחות צריכים להיות איש ואשתו ביחד — האיש הוא הפרט והאשה היא הזוג. לכן גם בנושאים שמלמדים לצבור הרחב, כדי לקרב יהודים לאידישקייט, ברור שעיקר הנושא של האשה הוא זוגיות ושלום בית, "ביתו זו אשתו"^א, ועיקר הנושא של האיש

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי כ"ו טבת תשפ"ו - כפ"ח.

א יומא פ"א מ"א. בית הוא המקיף הרחוק, בעוד לבוש הוא המקיף הקרוב (לקו"ת ברכה צח, ד ובכ"מ). בסוד הצלם (ראה קונטרס חסדי דוד אות ב ובכ"מ), ה"צ הוא האדם עצמו, הנר"נ

הוא ענינים של אחדות, לא אחדות בין שנים אלא אחד, "הוי' אחד"^ב, ה'נקודה' העצמית של כל התורה כולה. [אם יש שיעורים בזוגיות, למה צריך תורה?] אפשר גם לשאול בשביל מה צריך אותך... צריך אותך בשביל האמת, האמת שה' אחד, "אחד האמת"^ג.

איך נאמר את זה במלים אחרות? איש ואשה

הפנימיים: ה"ל הוא המקיף הקרוב, מקיף החיה (לבוש); וה"ם הסתומה היא המקיף הרחוק, מקיף היחידה (בית), בסוד "לסרבה המשרה ולשלום אין קץ" (ישעיה ט, ו), סוד השלום של המשיח (כדלקמן בפנים). בכללות, שלש המדרגות הן בסוד תורה (המתקבלת בפנימיות), מצוות (שהן הלבושים) ותשובה (שהיא המקיף הרחוק, סוד הבית). נמצא שדווקא הזוגיות - שמכח האשה - היא סוד התשובה שמביאה את הגאולה, "סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין [בחסד וברחמים]" (רמב"ם, הלכות תשובה פ"ז ה"ה).

ב דברים ו, ד; זכריה יד, ט.

ג ראה תניא פל"ה בהגהה.

בשביל להמחיש נגיד משהו שהוא לא הלכה למעשה: חשבתי להסביר שהזכרים, הבעלים, טובים בשביל להפיץ תורה עם הרווקים וגם הרווקות, כל מי שבודד. מי שבודד יתפעל יותר כשישמע מאיש, כי איש מצד העצם הוא אחד. אז יש יותר הזדהות בין הגבר לרווקים והרווקות. אבל מי שנשוי, וטוב שהוא נשוי, מרגיש טוב – יותר מתאים שהנשים תעברנה את השיעורים לזוגות. שוב, זה לא הלכה למעשה – צריך "אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים" – אבל כרעיון זה

צריך "אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים" – אבל כרעיון זה רעיון טוב. מתאים שהתודעה הראש של זוגיות יותר מתאים לאשה והראש של רווקות יותר מתאים לאיש

הם כמו משה ואהרן, שהם אמת ושלוש^ד – "האמת והשלוש אהבו"^ה. כמו שכתוב בחסידות – יש תורה שלמה בלקוטי מוהר"ן, שודאי כולם מכירים – שאמת היא אחד, אמת היא לא זוג. שלום הוא דווקא זוג. "טובים השנים מן האחד"^ו – אז על פי פשט השנים יותר טובים מהאחד, אבל לפי הפירוש בחסידות^ז, מתי "טובים השנים"? כשהם יונקים שניהם יחד "מן האחד". כמו זוג שיש שרש נשמה אחד לשני בני הזוג – "אחד" הוא ה'. בכל אופן, יש מעלה בשנים^ח.

ד ראה סנהדרין ו, ב ובכ"מ.

ה זכריה ח, יט.

ו לקו"מ נא.

ז קהלת ד, ט.

ח ראה בית אהרן (קרליון) דרושים ל"ח סיון ד"ה "בחדש השלישי".

ט בחז"ל (פסחים קט, ב ואילך) מוזכר שיש גם חסרון ב"זוגות" (כאשר **ב** הוא **ברוך** ולא **ברוך**...), חשש ניקה לשדים וכשפים (ראה גם **מבחר שיעורי התבוננות** ח"ב עמ' 158). אך מעבר לסיבות שלא לחוש לכך – הענין מופיע רק בבבלי (מוחין דאמא) אך אין לו זכר בירושלמי (מוחין דאבא, סוד ה' הנוספות **בזוגיות** ביחס **לזוגות**), כמדובר גם בשיעור ז"ך תשרי תשע"א; מובא במפרשים (ראה חד"א"ג מהרש"א בפסחים שם, שולחן של ארבע ש"א בסופו) שההקפדה בכך בבבלי היתה בשל אמונת השניות של הפרסים (ראה סנהדרין לט, א); התוספות כבר בטלו את הענין (יומא עז, ב סד"ה "משום") ועוד – הרי שהזוגיות המתוקנת (**זוגיות** המולידיה את **בן פריצי**) – היא היא התיקון השלם למונן השלילי של זוגות. ורמז: **זוגיות זוגות** עולה "**בברך הוי** [בזוגיות] **וישמרן** [מזוגות]" (במדבר ו, כד), פסוק ממנו לומדים שם אב"י ור"ב שאין לחשוש בזוגות לארבעה, עיי"ש (גם מצות **מזוזה** מזה את הזוגות השליליים ומכוננת **זוגיות** מתוקנת). זוגות שליליים הם של שני דברים דומים שיונים לגמרי (הכפלה של אותו ענין), בעוד זוגיות אמתית של איש ואשה היא בין שני דברים שונים ומשלמים ("עזר כנגדו"). חשש הזוגות הוא גופא בשל ההרגשה שמשהו הוא שלם כפי שהוא (כפי שנקראים מספרים זוגיים ואיזוגיים, "תם" ו"חסר", כדלקמן בפנים), ולא זקוק להשלמה (והרי הוא כבר "תם ונשלם") – מציאות שיוצרות קליפה של רווקה 'זוגית', המשלימה עם מצבה, או נרקיסים של מי שמתחתן עם עצמו (הופך את עצמו לשנים המתחתנים זה עם זה...).

יציאת מצרים מהזוגות השליליים היא לבילי הסדר, בו שותים בדווקא ארבע כוסות (כנגד ארבע אמהות, כדלקמן הערה כו) ללא חשש זוגות (כמבואר באריכות בפסחים שם, וכדברי רבינא שם שכל כוס היא ענין בפני עצמו), ומגיעים לשלמות הזוגיות דקדושה ב"ארבעה לשונות של גאולה" (וראה גם **יין משמח** ח"ד ש"ג בתורה בשם זה). ארבעה לשונות של גאולה (לשון זכר) יחד עם ארבע כוסות (לשון נקבה) מולידים יחד ארבעה בנים, שכולם קדושים וחברים (כל אחד עם האופי המיוחד שלו), היושבים יחד לבילי הסדר עם הוריהם, וכל אחד מהם מספר את סיפור יציאת מצרים שלו (החכם מספר 'פעם הייתי טפשי'ם, ויצאתי מזה, ועכשו אני חכם'; הרשע מספר 'פעם חשבתי שאני צדיק ויצאתי התפכחתי מזה, ועכשו אני יודע שאני רשע'; התם מספר 'פעם הייתי חכם, אך יצאתי מזה, ועכשו אני טפשי'ם, ויצאתי מזה, ועכשו אני חכם'; האינו יודע לשאול מספר 'פעם הייתי שואל ושואל בלי סוף, אך יצאתי מזה, ועכשו אני יודע מה זה לשאול, הכל ברור – ברור שאני יודע כלום'). [ובשולי הדברים: בגמרא שם מסופר שרב יוסף שמע מ"יוסף שידא" שהממונה על הזוגות הוא מלך השדים **אשמדאי** (אותיות **אדם איש**, בגימטריא **שנאה**), שעם עוד **ב** (זוג) עולה **משיח נחש**, העולה **רב יוסף**! יוסף שידא הוא הנפש הבהמית, ה'צל', 'הצד האפל', של רב יוסף עצמו, ועליו אמר רב יוסף ביום מתן תורה "אלמלא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא" (פסחים סח, ב), כמה "יוסף" מתפרטים מיוסף-שידא שלי, בשוק'הקליפות, כלפיו פועלים בחנוכה "עד שתכלה רגל מן השוק" (שבת כא, ב), רגלא דתרמודאי, בני אשמדאי. מכאן נלמד כלל גדול לגבי טיפול נפשי, שהרבה אפשר ללמוד מהדר"שיח בין הצד המואר והצד האפל שבנפש האדם עצמו (ובפרט על כוונת משקלה...)].

י בראשית רבה לט, יד (הובא ברש"י על בראשית יב, ה).

לאיש יש נסיון ברווקות, והוא יכול לומר מהנסיון ש"לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו"

המאור עינים יסביר בפשטות שהעולם לא היה מסוגל לקבל ישירות מה', לקבל את האחד – הוא היה נשבר. כמו שחז"ל אומרים^{טז} שאם ה' היה בורא את העולם עם ה-א במקום הברכה של ה-ב היה יוצא אדור, ח"ו – כי האור היה כל כך גדול (אדור לשון אור, וכן אדור בגימטריא אור

קדמון) שהיה שובר-מבטל את המציאות. לכן חייבים להקדים את ה-ב לפני ה-א.

שוב, זו הוראה ותובנה מאד חשובה לגבי שליחות – דווקא של איש ואשה, מה כל אחד נותן לשליחות. גם כשיוצאים לשליחות יוצאים לעולם לא מתוקן, רוצים לתקן משהו במציאות. לעולם הלא-מתוקן קוראים פרעה – פרעה מלך מצרים. פרעה לשון הפרעה^{טז} – הפרעות נפשיות, כך אומרים היום (disorders בלע"ז), וגם הפרעות בחברה. הזוג שיוצא לשליחות צריך לבוא אל פרעה. לפי הפשט זה הולך על משה, אבל אין משה בלי אהרן. קודם כתוב "הוא אהרן ומשה" ואחר כך "הוא משה ואהרן". "הוא אהרן ומשה" היינו ב-א, "הוא משה ואהרן" היינו א-ב.

odds or evens

איך אומרים 'זוג או פרט' באנגלית? אנחנו אוהבים 'לכבוש' מהלועזית... אומרים odds or evens – מקדימים את הפרט לזוג, הגיוני יותר. למה רציתי להזכיר את הביטוי הזה? מה פירוש odd באנגלית, חוץ ממספר לא-זוגי? מוזר. יש משהו באי-זוגי שהוא טיפוס מוזר... ["עד ולא עד בכלל"]. יש "עד ועד בכלל" ויש "עד ולא עד בכלל", אבל להיות odd זה להיות מוזר... יש משהו באי-זוגי שהוא מוזר.

כמו ש-odd מוזר, מה פירוש even? חלק, שווה, מאוזן. זוגיות היא איזון בנפש ואי-זוגיות

רעיון טוב. מתאים שהתודעה הראש של זוגיות יותר מתאים לאשה והראש של רווקות יותר מתאים לאיש. [הגבר יותר מדבר על הקשיים של הזוגיות והאשה על הדברים הטובים?] נו... התכל'ס היא לקרב. כשהגבר מדבר עם הרווקים והרווקות – הוא מדבר שצריך להתחתן.

מסתמא הוא עצמו נשוי, לכן יש רק זוגות שיוצאים לשליחות. [האיש נברא רווק ורק אחר כך התחתן, והאשה נבראה לזוגיות]. בדיוק – לאיש יש נסיון ברווקות, והוא יכול לומר מהנסיון ש"לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו"^{יז}.

בא - זוג לפני פרט

למה זה קשור לנושא שלנו? כי זהו סוד שם הפרשה, "בא", כמו שכתוב במאור עינים בתורה שנלמד^{יב}. בא היינו ב-א, זוג (ב) או פרט (א). הראש של כל הזוגיות הוא ה-ב (גם לשון בית, "ביתו" זו אשתו, "כנ"ל). ה' ברא את העולם עם ב, עם זוג, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת ארץ", שמים וארץ הם זוג. אבל אחרי הזוג יש גם פרט, ה-א^{יג}.

צריך להבין למה הזוגיות היא לפני האחד, השלום לפני האמת. באמת, כך פוסקים להלכה בשו"ע^{יד}, מותר – וגם מצוה, כותב אדמו"ר הזקן^{טו} – לשנות מפני השלום, לחרוג מהאמת, לכאורה, לטובת השלום. לכן באמת ה-ב קודמת ל-א.

יא בראשית ב, יח.

יב מאור עינים בא ד"ה "איתא בזהר הקדוש" – נלמד בח"ב של השיעור.

יג אכן, לגבי מהות המספר 1 (א) עצמו נחלקו החוקרים – האבן עזרא גורס שהוא לא זוג ולא פרט (פירושו על שמות ג, טו; יסוד מורא ש"א) ואילו בעל העיקרים גורס שהוא גם זוג וגם פרט (ספר העיקרים מאמר ב פ"א), ואכמ"ל.

יד ראה מג"א א"ח קנו סק"ב ובנסמן שם.

טו ראה שו"ע אדה"ז א"ח קנו, ב.

טז בראשית רבה א, י.

יז ראה שעשועים יום יום פרשת בא יום ג ובכ"ח.

בפטיש", מכת בכורות, שגומרת את הענין. נמצא שגם החלוקה של שלש המכות של הפרשה היא ב־א.

מתחלת התורה זו הפרשה ה־15, 12 פרשות בחומש בראשית ועוד 3 פרשות כאן. כלומר, זו הפרשה היִי. קודם אמרנו שהפרט, האי־זוגי, הוא בחינת האיש, והזוג, הזוגי, המצב המאוזן, הוא האשה. אבל לפי הרמז של יִה, י של איש ו־ה של אשה, זה הפוך. יש "אחליפו דוכתייהו" בענינים האלה, דוכתייהו" בענינים האלה, כמו שנראה בכמה דוגמאות.

**הפרט, האי־זוגי,
הוא בחינת האיש,
והזוג, הזוגי,
המצב המאוזן,
הוא האשה. אבל
לפי הרמז של
יִה, י של איש
ו־ה של אשה, זה
הפוך. יש "אחליפו
דוכתייהו" בענינים
האלה**

היא מוזרות. מוזר להיות רווק, להיות אי־זוגי. מאוזן להיות זוגי, כמו שכתוב בזה, בתחלת ספרא דצניעותא, שתחלת התיקון היא מתקלא – "עד דלא הוה מתקלא לא הוה אשגחן אפין באפין"^{יח}, וזה סוד התיקון. כלומר, סוד התיקון הוא דווקא האשה. בעולם התהו לא היו נשים, רק פרטים, פרט, כל אחד עם האודיות שלו, המוזרות שלו. לכן לא החזיקו מעמד, נשברו.

פרשת בא - "שלם וחצי"

יש הרבה רמזים שאמרנו פעם^{יט} לגבי שם הפרשה – "בא". הביטוי "בא אל פרעה" כתוב כבר בפרשה הקודמת^כ, אבל כאן הוא פותח את הפרשה וכולה נקראת על שמו. חוץ מהרמז ל'זוג או פרט', ב או א, היחס של ב־א הוא גם יחס של "שלם וחצי"^{כא}. לכן בדרך כלל כשאנחנו מדברים על הענין של הפרשה הזו כוללים גם "שלם וחצי". עיקר ה"שלם וחצי" בתורה הוא "איש ואשה זכו שכינה ביניהם"^{כב} – י של איש ו־ה של אשה. גם "הוי אחד" הוא יחס של "שלם וחצי". יש הרבה חיזוקים שזהו הענין של הפרשה. אחד מהם שבחומש שמות זו פרשת ה־בא, הפרשה השלישית. הנושא העיקרי של החומש הוא יציאת מצרים, שמתרחשת בפועל בפרשת בא. יש שתי פרשות של הכנה לגאולה, ואחר כך פרשה שהיא "המכה בפטיש" – הגאולה בעצמה. עוד יותר, יש עשר מכות. בפרשת וארא יש שבע אבל בפרשת בא יש עוד שלש – קודם שתיים, ארבה־חשך, ואחר כך שוב בא ה"מכה

"זה בא"

בכל אופן, הסימן השלם של פרשת בא הוא "הנה זה בא"^{כג} – "בא" זה "בא", אבל לפני כן יש "זה". יש זה פרשות של חומש בראשית, ואחר כך בחומש שמות עוד בא פרשות עד שמגיעים לפרשת "בא". הפסוק הידוע ביותר של "זה בא" הוא "קול דודי הנה זה בא וגו'" – פסוק מובהק של גאולה. קודם מדבר על גאולת מצרים ואחר כך על גאולת משיח^{כד}. הגאולה בפועל ממצרים היא בפרשה של "הנה זה בא" – זה פרשות של חומש בראשית ועוד בא פרשות בחומש שמות עד לגאולה, "בא אל פרעה". הביטוי "זה בא" כתוב שלש פעמים בתנ"ך. הוא מופיע בפסוק שאמרנו כרגע, משיר השירים ("קדש קדשים"^{כה}) "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות", וחז"ל דורשים "'מדלג על ההרים' בזכות האבות, 'מקפץ על הגבעות' בזכות אמהות"^{כו} – דילוג ברגל אחת

יח זהר ח"ב קעו, ב (ספד"צ פ"א).

יט ראה גם עמודיה שבנה פרשת בא בראשון.

כ שמות ט, א.

כא ראה אמרי שפר (לר"א אבולעפיא) ח"ג; שכינה ביניהם פ"א אות ז (עמ' צו ואילך).

כב סוטה יז, א.

כג שה"ש ב, ח.

כד שה"ש רבה עה"פ.

כה ידים פ"ג מ"ה; ילקוט שה"ש רמז תתקפ.

כו ר"ה יא, א; שמות רבה טו, ד. גם ביחס בין האבות לאמהות – מספר האבות, 3, הוא אי־זוגי (והוא גופא בסוד

שתי המפלות ("נפלה נפלה") הן שתי הכנות הכרחיות לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו

ויען ויאמר נפלה נפלה בבל וגו' כח – נבואה של מפלת בבל. בבל הולכת ליפול בידי מדי ופרס, והביטוי שם – פלא כמה שמתקשר למה שדברנו עד עכשיו – הוא "והנה זה בא רכב איש צמד פרשים". מהו "רכב איש"? איך המפרשים מסבירים? רכב שבנוי לאיש אחד. אבל באותו רכב של איש אחד יש שני פרשים. מי הם שני הפרשים? מדי ופרס שמצטרפים יחד, יושבים ב"רכב איש" ובאים להפיל את בבל. שם ה"איש" (פרט) לפני ה"צמד פרשים" (זוג).

הפעם השניה, שמוכרת יותר, היא פסוק על מפלת אדום – "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה" כט.

אם כן, ההופעות של "זה בא" הן בעצמן ביחס של בא – ב על מפלות הרשעה, מפלת בבל ומפלת אדום^ל (מחריבי שני בתי המקדש), ורא על גאולת ישראל^{לא}. שתי המפלות ("נפלה נפלה") הן שתי הכנות הכרחיות לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

זוג ופרט בלשון הקדש

ניתן כמה דוגמאות עיקריות של 'זוג או פרט' בלשון הקדש:

כח ישעיה כא, ט.
כט שם סג, א.

ל גם ראשי התיבות של בבל־אדום הם בא! היב בבל (34). הוא מספר זוגי, והוא אדום (51), מספר איזוגי. במספר קדמי בבל עולה 111 ואדום 177, שניהם איזוגיים, אך ביחד הם שלמות בירור רפח ניצוצין (בנפילת שניהם). ברבוע פרטי שוב בבל (908) הוא זוגי ואדום (1653) איזוגי (והוא משולש 57, האיזוגי) וביחד הם עולים 2561, 13 פעמים 197.

לא ג"פ "זה בא" עולה אדם. ג"פ (ממוצע כל אות) יה. זה בא ברבוע עולה בחירה, כח הדעת (ראה הנפש פ"ז עמ' קכג). "זה" היינו הדעת – סוד נבואת משה (ראה רש"י על במדבר ל ב [ע"פ ספרי מוטות]), דעת משה – ו"זה בא" היינו ביאת־התגלות הדעת.

(איזוגי) וקפיצה בשתי רגלים (זוגי)^{כז}! אבל לפני כן יש עוד פעמיים "זה בא" בתנ"ך – שתיהן נבואות ישעיהו – אחת פחות ידועה ואחת יותר ידועה: הפעם הראשונה היא "והנה זה בא רכב איש צמד פרשים

אב, א – "אחד היה אברהם" – לפני ב יצחק ויעקב) ומספר האמהות, 4, הוא זוגי (וואם מצרפים את בלהה וזלפה, 3 אבות

ו 6 אמהות, יש יחס של "שלם [אמהות] וחצי [אבות]", ודוק). גם בגימטריא, אבות (409) הוא איזוגי ואמהות (452) הוא זוגי – יחד עולה 861, בית המקדש (בית הבחירה, 'עם בחירת לבו'), משולש אם (הכל נכלל באם־באמהות). כנגד שלשת האבות וארבע האמהות יש בליל הסדר שלש מצות וארבע כוסות – מצה (135) היא מספר איזוגי וכוס (86) היא מספר זוגי!

עיקר הזוגיות מופיע אצל זוג האמהות־האחיות, נשות יעקב, לאה ורחל – "שם הגדלה לאה ושם הקטנה רחל" (בראשית כט, טז) – סוד המחשבה והדבור (תו"א כב, ד ובכ"ד; בת עין ויצא ד"ה "וירא ה' כי שנואה לאה"; קהלת יעקב ערך 'אותיות'), המתייחדות בסוד "מי [לאה־מחשבה] זאת [רחל־דבור] עלה מן המדבר" (שה"ש ג, ו; ח, ה. ראה כש"ט סז"א רתה), בזוגיות של יחוד מחשבה ודבור, "פיו ולבו שוין" (תרומות פ"ג מ"ח ובכ"ח) באיזון ושיוון (even, כנ"ל). גם השמות לאה (36) ורחל (238) הם מספרים זוגיים (וכמותן גם שתי השפחות, שגם נשאו ליעקב, שגם היו אחיות – היינו שיש 'זוגי' שבזוגי, שתיים שהן ארבע – בלהה, 42, וזלפה, 122, כשארבעת יחד עולות 438, בית הוי, כנודע). זאת בניגוד לשרה (505) ורבקה (307), שכל אחת מהן היתה אשה אחת לאיש אחד, אך בהיותה "עזר כנגדו" היא כאחת הפכה את הבית לזוג והיא עיקר הזוגיות.

עוד נשים לב שבזוג אברהם (243) ושרי (510) הוא האיזוגי והיא הזוגי (כיסח הטבעי בין איש ואשה), אך בברית המילה היחס מתהפך – "אחליפו דוכתייהו" – אברהם (248) הוא הזוגי ושרה (505) היא האיזוגי, היא הופכת למשפיעה ולנאמר "שמע בקלה" (בראשית כא, יב). גם אצל יצחק (208) ורבקה (307, כנ"ל) הוא הזוגי והיא האיזוגי. יעקב (182) זוגי, כנשותיו (כנ"ל), אך בשמו ישראל (541) הוא איזוגי. על רבקה נאמר "ויבאָקָה יצחק האהלה שרה אמו" (בראשית כד, סז), היא שרה ממנו, נמצא שיש לחברן למספר זוגי – 812, יד פעמים חן, יהלום כח הזוגי. כך, בין נשות המשפחה רק דינה (69) נשארת לבדה, מספר איזוגי, ולכן קרה לה מה שקרה ולא זכתה לזוגיות בשלמות. דינה הופכת את מספר השבטים הזוגי (12) – שמתחלק ליח בעלי שם זוגי ויד בעלי שם לא זוגי, "שלם וחצי" לטובת הזוגיות, הנוקבא, כנ"ל ביחס האבות והאמהות – למספר איזוגי, אחד.

כז ראה שבת קיג, ב וברש"י שם. וראה באריכות גם מעין גנים ח"ג מאמר "הדילוג לגאולה".

עיקר הענין שלו הוא להביא שלום לעולם^{לח}. לכן יש בו בחינה של אהרן קצת יותר מהמשה שבו, יש לו את שתי הבחינות. "אין אמת אלא תורה"^{לט} אך "נאך אמאל מתן תורה וועט ניט זיין" ('עוד פעם מתן תורה לא יהיה')^{לז} – ודאי משיח יגלה "תורה חדשה"^{לא}, אבל עיקר התורה שלו כלול בתוך תורה משה רבינו הראשון. החידוש האמתי של משיח הוא שלום^{לב} – עם כל התורה החדשה שלו, היא שבביל להביא שלום לעולם.

אם כן, זו עלית הנוקבא – האיזון-תיקון של הזוג ביחס לפרט.

התחלנו מפרט-זוג באותיות א-ב, והיחס נשמר גם בשמות האותיות המלא: אלף (111) אי-זוגי, בית (412) זוגי^{לג}. בהמשך נשמר אותו יחס עד האות י – גימל (83) אי-זוגי, דלת (434) זוגי, הי (15) אי-זוגי, ויו (22) זוגי (ה-ז לפי המילוי של שמות עב ו-סג); זין (67) אי-זוגי, חית (418) זוגי; טית (419) אי-זוגי, יוד (20) זוגי.

אמרנו שיותר טוב לומר 'פרט' מאשר 'פרד', כי פרט (289) הוא באמת מספר לא זוגי, אבל פרד (284) הוא מספר זוגי. לפעמים מתרגמים פרד (גם בביטוי זוג או פרד) כ-mule, פרד (בן הכלאים של חמור וסוסה^{לז}), אבל הוא נקרא פרד

לח רמב"ם הלכות מלכים פ"ב ה"ב.
לט ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח; הקדמת איכה רבה פסקה ב; פסיקתא דרב כהנא פסקא טו אות ה.
מ לקו"ש ח"ד עמ' 1166; ראה ד"ה "שובה ישראל" תרס"ו. ובכ"מ.

מא ויקרא רבה יג ג (ע"פ ישעיה נא, ד).
מב וכידוע הרמז ששם הוי' המשיח (ה-358, מתוך 1820 שמות הוי') בתורה הוא בפסוק של תכלית השירה, "הוי' ימלך לעולם ועד" (שמות טו, יח), העולה שלום!
מג סוד "כבד פה [111] וכבד לשון [412]" (שמות ד, י).

מד יתכן גם פרד שהוא בן של סוס ואתון – שבאנגלית לא נקרא mule אלא hinny – אך הוא פחות מצוי (וגם פחות יעיל כפרד). בצמד של "קל וחמר" ה"קל" הוא הנקבי-זוג

החשבון של משה (345) הוא אי-זוגי, ויש עוד כמה חשבונות של משה שהכל לא זוגי. לכן משה פרש מהאשה, הוא לא זוגי. משיח (358) הוא מספר זוגי, לא יפרוש מהאשה

אחת מהן היא איש ואשה. איש (311) הוא מספר לא זוגי, 311, ו-אשה (306) היא מספר זוגי. דברנו על משה ואהרן. אהרן (256) הוא מספר זוגי בתכלית, 2 בחזקת 8 – 2 כפול 2 כפול 2 וכ' 8 פעמים. אנחנו מסבירים תמיד^{לב} שאהרן נבחר לעבוד עבודת הקדש בבית המקדש כי הוא שם הבעלבוסטע – עורך את הנרות, מסדר את השלחן, עושה את כל פעולות בעלת הבית בתוך המקדש. אין אחד יותר זוגי ממנו. גם האחות

הגדולה של משה ואהרן היא זוגית, מרים (290) הנביאה – המספר הוא מספר זוגי. הם מצטרפים יחד, כי שניהם בראש זוגי, 'נגד' משה רבינו (כשהם מדברים בול^{לג}). החשבון של משה (345) הוא אי-זוגי, ויש עוד כמה חשבונות של משה שהכל לא זוגי. לכן משה פרש מהאשה^{לד}, הוא לא זוגי. משיח (358) הוא מספר זוגי, לא יפרוש מהאשה^{לה}, אבל משה הוא מספר אי-זוגי – זהו העצם שלו.

גם באמת ושלום אותה תופעה – אמת (441) מספר לא זוגי ו-שלום (376) מספר זוגי. זו בעצם המחלוקת שלהם. כתוב^{לז} שאצל המשיח – כמה שהוא בחינת משה, "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון"^{לז} – יש יותר נטיה לאהרן. הוא יחבר את שניהם, "האמת והשלום", אבל

לב ראה שיעור ה' ניסן תשע"ב פ"ב; אור לט"ו באב תשע"ב פ"ג; אור לז' מרחשון תשע"ג פ"ה. ועוד.

לג במדבר יב, א.

לד ספרי במדבר צט; נתחומא מצורעו (הובא ברש"י עה"פ).
לה ראה רוחו של משיח מאמר "אשתו כגופו בדור הגאולה" עמ' קג; מעין גנים ח"ב פרשת תצוה הערה ה; בעתה אחישנה פ"ו הערה לז; הטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" הערה נה וסביבותיה. ובכ"מ.

לו וראה לקו"ש חט"ז וארא ג ושיעור ז' שבט תשע"א; שיעור י"א מנ"א תשע"ב פ"ב.

לז שמות רבה ב, ד.

דבוק חברים הוא כח מדבק. מ"כנישתא חדא" הוא מדבק את כלל ישראל

שבמצרים היו צריכים לצאת ממצרים, אבל עכשיו יציאת מצרים היא להוציא את המצרים מאתנו ולהשאר במקום. אנחנו בגלות כאן בארץ ישראל, או איפה שלא נהיה, והפתרון – יציאת מצרים – הוא לא לצאת

למקום אחר, אלא להוציא את הגלות מתוכנו, ולהשאר באותו מקום. זו ממש השיטה של הרבי לגבי שלוחים – "מאך דא ארץ ישראל"^{מח}, במקום השליחות שם האלקות, שם האלקות שלך, רק צריך לזכות שכל אחד ימצא את מקום השליחות האמתי שלו.

והנה, דבוק החברים הוא יסוד הכל. האריז"ל אמר^{מט} שמשיח לא בא בימיו בגלל חסרון דבוק חברים (בין תלמידיו). דבוק חברים הוא תכלית השלום. כשיש אהבה ודבוק חברים יש השראת השכינה (ורמז: **אהבה דבוק חברים** – ר"ת **אחד** – בגימטריא **שכינה**). שנוכח לדבוק חברים. דבוק חברים הוא גם יסוד ההצלחה בשליחות, כולל דבוק חברים בין השלוחים כל אחד במקומו, שלעתים לא רחוקות מתכנסים ומתועדים יחד – "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד"^נ. דבוק חברים הוא כח מדבק. מ"כנישתא חדא"^{נא} הוא מדבק את כלל ישראל. וכך תבוא הגאולה במהרה בימינו אמן.

מח מאמר אדמו"ר הצמח צדק. ראה אג"ק מוהרי"צ ח"א אגרת עדר, ומובא בכמה מכתבי הרבי. מט שער הגלגולים הקדמה לט. וראה ישמח משה שמות קכב, א.

נ תהלים קלג, א (בפסוק הבא נזכר "**זקן אהרן**", ה"זוגי, שעולה בעצמו **אלישבע** – אשתרבינו – אותיות **איש בעל** כנודע).

נא ראה זהר חדש (מדרש הנעלם) לז, ב.

כי לא יכול להוליד, הוא רווק בעצם. [יש לו 63 כרומוזומים – היחיד שלא זוגי – לכן הוא לא מוליד.] יפה. 63 הוא סוד שם סג, השם של עולם התהו^{מב}, שאין בו נשים, כנ"ל.

מענין שבימי הבינים הביטוי

היה 'תם או חסר'. בספרות ימי הבינים קראו למספר זוגי מספר 'תם' ולפרט, מספר לא זוגי, קראו 'חסר'. יש חסרון שהוא לבד, לכן הוא גם odd, הוא מוזר. הוא חייב תוספת, "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו". אחרי כל זה – ויש עוד הרבה דוגמאות של זוג או פרט, גם זוג ואי-זוג, **זוג** (16) הוא מספר זוגי, 2 בחזקת 4. **אהרן** הוא **זוג** ברבוע (סתם זוג הוא **ב, ב** ברבוע הוא **ד**, מספר האמהות, **ד** ברבוע הוא **זוג ו-זוג** ברבוע הוא **אהרן**!). כשאני אומר **אי-זוג** (27) הוא הופך למספר אי-זוגי (**זוגי** עולה 26, כמנין שם **הוי**, בעוד **אי-זוגי** עולה 37, **יחידה** – לבד, פרט – חלק המילוי של שם סג, שם התהו – הרוק, כנ"ל).

שליחות מתוך דיבוק חברים

העיקר הוא מה שאמרנו בהתחלה, שהשליחות תצליח מאד-מאד, בשיתוף פעולה מלא בין ה**ב** וה**א**, עם ה**ב** בראש ("הכל מן האשה"^{מו}). ככה באים אל פרעה ומוציאים את הדעת מהגלות.

קראנו בימים האחרונים בלוח "היום יום"^{מז}

וה"חמר" (החמור) הוא הזכרי-הפרט, וד"ל.

מה ראה ע"ח ש"ח פ"א.

מו בראשית רבה יז, יב.

מז כ"ה טבת.

שיעור

מאור עינים פרשת בא

ידיעה ובחירה

קיצור מהלך השיעור

בדרוש לפרשת בא עוסק בשאלת הידיעה והבחירה במבט חסידי. הוא מרחיב על הקשר בין הדעת והבחירה, שכאשר מעמיקים בו עולה שיש זהות מפתיעה בין הדעת הידיעה של ה' לבחירת האדם בטוב (אל תחמיצו גם את ההערה העמוקה המשווה בין הדברים האמורים כאן לתשובה של הבעל שם טוב בסוגיא זו). סעיפי ה'עבודה' העיקריים כאן הם התבוננות בכח הדעת, שצריך לצאת מהגלות, והכח לעמוד בנסיגות – נושאים שהוזכרו בביאור המאור עינים גם בפרשה הקודמת, אך מקבלים כאן מבט חדש ושונה.

מטעה (כי היא מתייחסת למשהו שניתן להורות עליו באצבע).

להשתחרר מכישופי המדע

אמנם ענין יציאת מצרים, שהיה הדעת בגלות אצל פרעה. והוא כי העם אפילו בני ישראל לא ידעו את ה'. אף על פי שהיה להם בקבלה מפי אבותיהם הקדושים אבות העולם, מכל מקום בעבור שהיו דור רביעי נשכח מהם הדעת האמיתי שעליו אמר דוד המלך ע"ה לשלמה בנו (דה"א כה, ט) דע את אלהי אביך. וזהו עיקר הגלות, שהיה דעת בגלות במצרים. הנושא של גלות הדעת במצרים – וכהמשך לכך בכל הגלויות – הוא נושא עיקרי עליו חוזר המאור עינים כמה פעמים⁷. כאן הוא מדגיש שלמרות שעם ישראל בא מהאבות שידעו את

הקושיא מפורסמת שזכרו המפרשים איך ניטל ממנו הבחירה שהיה ראוי להיות הפשית.

בחמש המכות הראשונות כתוב שפרעה עצמו הקשה את לבו, אבל בחמש המכות האחרונות כתוב שה' חיוק את לבו. על כך מקשים⁸ – כיצד יתכן שתלקח ממישהו, אפילו אם הוא גוי רשע, הבחירה החפשית? (קושיא שרק יהודי – לו ניתן עיקר הבחירה החפשית⁹ – יכול לשאול...). ועל פי דרכינו נשית לב לדקדק מלת אלה, באמרו למען שתי אותותי אלה בקרבך, הוא כאילו מורה באצבע על האותות שאלה הם אשר לנגד עיניו, ובאמת לא למראה עיניו היה.

לכאורה המלה "אלה" (הרמוזה גם בס"ת של שם הפרשה, "בא אל פרעה"¹⁰) מיותרת ואפילו

נערך ע"י איתאל גלעדי. מוצאי כ"ו טבת תשפ"ו – כפ"ח.

א ראה רמב"ן ואברבנאל לשמות ז, ג.

ב לקו"ת אמר לח, ב. ד"ה "כבוד מלכותך" תר"ס.

ג שמות י, א. וראה פירוש ר"א מגרמיזא וחומת אנך עה"פ.

ובכ"ת.

ד וראה גם במדורי פרשת וישלח ופרשת וארא.

המדע, שמתיימר להיות אובייקטיבי, מעקר את הדעת, שרגישה גם לסובייקטיביות

ובמכשפיו (חרטומי מצרים). הכישופים מבוססים על אידיעות ה', משום שברגע שגלוי ש"אין עוד מלבדו"^{יא} בטל כח הכישוף. בדורנו, המקבילים למכשפים הם המדענים הכופרים במציאות הבורא, שיודעים לחולל שינויים גדולים במציאות, ונדמה שגם המגבלות שלהם הן רק ענין של זמן (פרעה לא קבל את דברי החרטומים שמכת כנים היא "אצבע אלהים"^{יב} משום שהכישוף לא שולט בבריה פחות משעורה^{יג}, כנראה משום שהניח שצריך רק להמתין להתפתחות המדע-הכישוף כדי להצליח לפעול גם בדברים קטנים יותר, כפי שמצליח המדע היום לעסוק גם בחלקיקים הזעירים ביותר). המדע, שמתיימר להיות אובייקטיבי, מעקר את הדעת, שרגישה גם לסובייקטיביות (מוסיפה את ממד הגברא לממד החפצא^{יד}). מצרים היתה מרכז התרבות והידע של העולם העתיק – לשם גלו ישראל ולשם גלתה הדעת – ובדורנו עיקר הגלות היא בארצות ובתרבויות בהן חזקה האמונה במדע, שהיא בעצם ההתמכרות למדע. האמונה בטבע וביכולת להשתלט עליו 'מוציאה מהמשוואה' את ה' יתברך, וכשה' מתגלה הופך כל המדע העקבי ללא-רלוונטי – כך עד לתכלית הרצויה של יחוד התורה והמדע, חיבור העל-טבעי עם הטבעי (כפי שרואים שגם המדע היום נעשה פתוח יותר למעורבות סובייקטיבית במציאות). ולכן כשרצה השי"ת לנאול את עמו בני ישראל ממצרים שיהיה להם הדעת האמיתי, ולהורות כי ה' הוא האלהים שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, אמר למען שתי אותותי אלה בקרב. בעבור שהוא כפר בעיקר בשביל חסרון דעת ואמר מי ה', אצרף אותותי אלה בקרב, כלומר שהיה

ה' (והדעת עוברת מאב לבנו, כפי שרואים אצל דוד ושלמה), גם ממנו נשכחה הדעת בהיותו דור רביעי – "בני בנים הרי הם כבנים"^{טו}, והסבא מצליח להעביר לנכדיו לא רק את הידע אלא גם את החוויה^{טז} (שהיא הדעת האמתית), אבל בדור הרביעי נשכחת הדעת^{טז} והמסורת הופכת להיות "מצות אנשים מלומדה"^{טז}.

גלות הדעת התבטאה לא רק אצל ישראל, ברי הדעת, אלא גם ובמיוחד אצל פרעה (שהוא הקליפה המכסה על הדעת, כמו הערלה המכסה על הברית עד שלא פורעים ומגלים את העטרה^{טז} – פריעה-גילוי שהיא הלעומת-זה של פרעה): ולכן אמר פרעה הרשע מי ה' וגו' (שמות ה, ב), שכפר בעיקר. שלא האמין רק בכשפים, שהיה מכשף גדול, ולא ידע את ה'. כי אין מלבדו כתיב, ואפילו כשפים שמכחישים פמליא של מעלה אין להם יכולת לפעול בלתי רצון השי", כמבואר בש"ס (סנהדרין סז): במעשה דרבי חנינא בן דוסא.

פרעה, הרשע והשוטה המתפאר באי-הידיעה שלו, הוא מכשף גדול ומתפאר בכישופיו

ה קידושין ד, א.

י "כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו קבלה מהר סיני" (קידושין ל, א), כאשר הסב מצליח להעביר לבן בנו גם את חווית קבלת התורה על הר סיני (וראה חדא"ג מהרש"א שם).

ז הדור הראשון הוא כנגד חב"ד, הדור השני כנגד חג"ת, הדור השלישי כנגד נה"י והדור הרביעי כנגד המלכות, סוד הנשיההשכחה, כנודע (והסימן: "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף"). הרש"ש מסביר (נה"ש מא, ג) כי החב"ד נכללים בחכמה, החג"ת נכללים בבינה והנה"י נכללים בדעת – נמצא שהדעת נמשכת עד ליסוד (סיום הדור השלישי), אך במלכות, הדור הרביעי, יש כבר שכחה.

ח ישעיה כט, יג.

ט כאשר כאן העטרה היא רמז לתרין עטרין שבדעת.

י **בפריעה** תוספת י על **פרעה**, בסוד "סוד אבא [י] ארוך ומסתיים ביסוד ז"א" (ע"ח שער הכללים פ"י ועוד). **פרעה** (355) ועוד **פריעה** (365), **יוסף הצדיק**, ממנו שכח פרעה כנ"ל הערה ז) עולים 720, ט"פ (ממוצע כל אות) **יסוד** (בו גילוי הדעת, כנ"ל).

יא דברים ד, לה.

יב שמות ח, טו.

יג סנהדרין סז, ב.

יד ראה שיעור אור לכ' תשרי (נדפס בגיליון נח) תשפ"ה.

בחירה מכח הדעת

ובזה יבואר קושיית המפרשים הנ"ל. כי הנה עיקר הבחירה הוא שאמר הכתוב (דברים ל, טו"ט) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וגו' ובחרת בחיים. ובמה יבחר אדם הטוב מן הרע אם לא בדעת, כשיהיה לו לאדם דעת להבחין בין טוב לרע אז יוכל לבחור בטוב ולמאוס ברע.

הביטוי "ובחרת בחיים" – שאין לו מקבילה הפוכה – מלמד שבחירה היא רק בטוב^ט ובחיים, ולא חלילה ברע ובמות. הבחירה שייכת לכח הדעת^כ, הנמשך מידיעת ה', שכולה טוב (כפי שעוד יתבאר בהמשך). שם הדעת הוא שם **אהבה**^{כא}, בגימטריא **טוב** – הדעת שייכת לטוב, כמ"ש "וגם בלא דעת נפש לא טוב"^{כב}. ברגע שיש לאדם דעת להבחין בין הטוב והרע הוא יבחר בטוב וימאס ברע. כשה' נותן דעת לאדם, ובכך מאפשר לו בחירה, הוא גם שם את ידוֹדעתו על החלק הטוב ואומר לו לבחור בו^{כג}. לאידך, התנהגות הפוכה איננה תוצאה של בחירה אלא

יט הביטוי בדברי המאור עינים, "לבחור בטוב ולמאוס ברע" (גדר הצדיק הגמור בתניא פ"י, שאוהב את הטוב בתכלית ומואס־שונא את הרע בתכלית), הוא על פי לשון הפסוק "מאס ברע ובה' בטוב" (ישעיה ז, טז), בסדר של "סור מרע ועשה טוב" (תהלים לד, טו; לז, כז). נמצא שבחירה היינו עשייה – מצות עשה, טוב, הבאה מתוך אהבה (בחירה היא אהבה, על דרך 'בחירת לבם' של בחור ובחורה).

כ לקטן אין דעת ולכן אין לו בחירה (והוא אינו ברעונשין). הזהר (ח"ב צח, א) דורש את הפסוק "בני אתה אני היום ילדתיך" (תהלים ב, ז) על יום הבר מצוה, בו אדם מקבל דעת, כפי שקרה בלידת עם ישראל ביציאת מצרים (ראה יחזקאל פט"ז).

כא פע"ח שער ק"ש פכ"ה.

כב משלי יט, ב.

כג ספרי ראה נג (הובא ברש"י על דברים ל, יט).

האמונה

בטבע וביכולת
להשתלט
עליו 'מוציאה
מהמשוואה' את
ה' יתברך, וכשה'
מתגלה הופך כל
המדע העקבי
ללא רלוונטי –
כך עד לתכלית
הרצויה של יחוד
התורה והמדע,
חיבור העל־טבעי
עם הטבעי (כפי
שרואים שגם
המדע היום
נעשה פתוח
יותר למעורבות
סובייקטיבית
במציאות)

אצלו בגלות. ועל ידי זה הצירוף יהיה תיבת **אלהים** בשלימות, ויודע כי ה' הוא האלהים הוא התקין ובעל היכולת, ואין עוד מלבדו ואפילו כשפים כאמור.

פרעה, ככל מלכי האומות, מתפעל רק מתוקף, מכח. לכן, החזרת דעת ה' לעולם היא דרך גילוי התוקף האלקי בעשר המכות – תוקף אלקי שמבטל את הכשפים, שובר את קליפת מצרים (כמשמעות נוספת של דעת, לשון שבירה^{טו}), כדי לגלות את דעת ה'. הדעת רמוזה במלה "**אלה**", העולה ו ברבוע, התכללות של ו מדות הלב היוצאות מה"מפתחא דכליל שית"^{טז} של הדעת. בזמן של גלות הדעת ה"אלה" נמצא "בקרבו" של פרעה, המסתיר ומכסה על הדעת, אבל כאשר ה' יגלה את ה"אלה" בתוכו־בקרבו של ה"מי [הוי' וגו']" שאמר פרעה יתגלה שם **אלהים** (על דרך "שאו מרום

עיניכם וראו מי ברא **אלה**"^{טז}, כוונת "**שמע**" בפסוק היחוד, "**שמע ישראל הוי'** [היה הוה ויהיה כאחד, מעל לטבע] אלהינו [**אלהים** בגימטריא **הטבע**] הוי' [מהוה הכל בכל רגע תמיד] אחד [הכל הוא יתברך, אחד יחיד ומיוחד]"^{טז}), ויתגלה גם ש"הוי' הוא האלהים [בעל התוקף והכחות כולם]" ו"אין עוד מלבדו".

טו ראה זהר ח"ב רנא, א; אוה"ת שמות עמ' א'קה; סה"מ עת"ר עמ' כה. וראה שפת אמת ליקוטים לר"ה ד"ה "עיין בסידור הרב".

טז זהר ח"ב קעז, א.

יז ישעיה מ, כו. וראה תקוני זהר תקון כ (מב, ב).

יח דברים ו, ד.

למי שטוען מתפאר שהוא חוטא בבחירתו החפשית - שהיא חלק מזכויות האדם שלו - יש לומר 'לא בחרת, אלא נפלת'

לא היתה קיימת. עם כל מעלתו של פרעה כמדבר - שמסוגל גם לחשוב - החלטותיו הן כהחלטות בהמה חסרת בחירה, הפועלת לפי הטבע (עד ש"מרכבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים סוף"^{כז}), והתוצאות הכואבות-לעתים של מעשיה הם בגדר תוצאה טבעית, ולא עונש על החלטה מוסרית מקולקלת^{כח} (וממד העונש שיש ביחס לפרעה עתיד להביא לתוצאה חיובית של דעת מסוימת גם אצלו - "וידעו מצרים כי אני הוי'"^{כט}).

חיבור הידיעה והבחירה

לאור הדברים הללו מתבארת באופן מחודש סוגית הידיעה והבחירה: ועם זה יתבאר עוד קושיית הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ה ה"ה) והוא מבואר בזוהר חדש (תיקוני ז"ח) בשם קרמאי, על ענין הבחירה שניתן לאדם חפשית וידיעת הש", אך יכול להיות שניהם כאחד. אך אמנם הנה כאשר אמרנו, כי עיקר הבחירה הוא בדעת, כשידע אדם את ה' בדעת שלם אז יש שייכות לבחירה, מה שאין כן בלא דעת אין שייכות לבחירה. ובהיות כן, הבחירה והידיעה הכל אחד. כי במה בוחר האדם, הלא בדעת, והדעת של הש"י הוא הבחירה, אם כן זהו עצם ידיעת הבורא ב"ה שהוא יודע הבחירה. ואינם ענינים סותרים זה את זה רק הכל אחד כנ"ל. והבן.

בחירה תלויה בדעת שלמה ואמתית^ל -

של העדר-דעת וממילא העדר בחירה - האדם לא בוחר ברע ובמות, אלא נופל אליהם^{כד}, ר"ל. עם כל הקושי להסביר זאת, למי שטוען-מתפאר שהוא חוטא בבחירתו החפשית - שהיא חלק מזכויות האדם שלו - יש לומר 'לא בחרת, אלא נפלת'^{כה}.

והנה בגלות מצרים היה הדעת בגלות כאמור, ולא היה אז הבחירה השלימה בדעת השלם. כי זהו עיקר יציאת מצרים שיצא הדעת מהגלות

ויכול להיות הבחירה בדעת, משא"כ בגלות כשהיה אצלו במצרים הדעת, אז גם הבחירה לא היתה יכולה להיות. ואם כן לא נטלו מפרעה הבחירה כלל, שהרי לא היתה עדיין הבחירה כנ"ל, שהרי נתהוה אחר כך בצאתם ממצרים ויצא הדעת מן הגלות, אז היה על מה לחול הבחירה כאמור.

בגלות מצרים, כאשר הדעת היתה בגלות, כלל לא היתה מציאות של בחירה שלמה. הדעת-הבחירה התחילה להופיע רק אחרי יציאת מצרים, וכל ימי הספירה הם התקדמות לקראת הופעה שלמה שלה במתן תורה (מתן הדעת האמתית לבני ישראל, שאמרו "נעשה ונשמע"^{כו}) וקבלו את התורה ברצון. אי אפשר לטעון שנלקחה מפרעה הבחירה - שעדיין

כד וכפי שרמז בפסוק המתאר את הרע - "ואם יפנה לבבך ולא תשמע ונדרחת והשתחית לאלהים אחרים ועבדתם" (דברים ל, יז וראה שם ברש"י) - "ונדרחת" היינו 'נפלת' (נפילה המתחילה מפני הלב ואי-השמיעה), כאשר "השתחית" היינו נפילה 'על הפנים' לגמרי.

כה בתורה הקודמת - שנתבארה במדור מאור עינים וארא - נתבאר שהבחירה שייכת לממד התחתון של הדעת (דעת של קטנות ב'), שמופיעה רק בהסתלקות הדעת המלאה, דעת של גדלות (ועד לגדלות ב') שהיא דבקות ה' שלא מותירה מקום לבחירה (ודוק על קשר הדברים גם ליחס בין דעת תחתון ודעת עליון, כדלקמן הערה לא). לפי זה, הדעת של הצדיק היא דבקות, הדעת של הבינוני היא בחירה מתמדת בטוב, ואילו הרשע נופל מהבחירה לעשות רע בלא-דעת (ובין הבינוני לרשע יש את היהודי הפשוט שעומד בנסיון מכח האמונה, כדלקמן בפנים), ודוק.

כו שמות כד, ז.

כז שם טו, ד.

כח וראה גם אג"ק חט"ז ה'תתעא (עמ' צב).

כט שמות ז, ה; יד, ד; שם פס"ח. חז"ל דרשו (יל"ש שמות קעו) שפרעה עצמו ניצל גם מטביעה בים סוף, וברח ונעשה מלך בנינו, והדעת שלו הופיעה כשהוא חזר בתשובה והחזיר את כל העיר בתשובה בעקבות נבואת יונה (כשהתכלית היא גילוי שרש פרעה בקדושה, סוד הכתר "דמינה אתפריעו כל נהורין", וד"ל).

ל אכן, לפי דברי המאור עינים בפרשת וארא - וכנ"ל הערה

דעת החוקר-הפילוסוף, משום שהוא לא עונה באופן שכלי על השאלה כיצד תתכן בחירה חפשית של האדם בין טוב לרע אם ה' כבר יודע מה הוא יבחר, אך מודגש בו שידיעת ה' איננה גזרה המכריחה את בחירת האדם (כמסובר גם בחב"ד¹).

הכח היהודי לעמוד בנסיון

אמנם מה שמבואר בש"ס (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה, אלא אם כן נכנס בו רוח שטות,

הוא על ענין אחר. כי הלא ידוע מה שאמר הכתוב (חבקוק ב, ד) וצדיק באמונתו יחיה. כי לפעמים

דע אל ה'רע (תוך איבוד נקודת הבטול שבאחורי ה'ד, סוד מח הדעת שנמצא מאחור, נקודה שלא קיימת ב'ר - בסוד "ולרש אין כל", ראה המשך "באתי לגני" תש"פ"ז - והוא סוד השבירה, אותיות **רשביה**, וד"ל), ואזי מתקיים בנו "ולו נתכנו עלילת", בנפילה לקטנות של עולל חסר בחירה (כמבואר בהמשך תורה זו). לעומת זאת, בכתר שם טוב מדובר על בחירה בדעת עליון, היודעת שלמעלה היש האמתי ולמטה האין (שהרי "כולא קמיה כלא חשיב") - תפיסה בה אין מקום לרע, שהרי אני נודע לה' כפי שאני אין, בטל אליו בתכלית (כפי שצפה ה' את התענוג העתידי שלו מעבודתה צדיקים, נשמות בגוף הבטלות אליו בתכלית ומחזירות את היש הנברא אל האין). במדרגה זו הדעת והרצון של ה' בבריאה זהים, והבחירה בדעת עליון היא הבחירה ברצונו האמתי יתברך, שם הכל רק טוב, גדלות מוחין אמיתית ללא כל מציאות של קטנות - "ולא נתכנו עלילת" [קטנות, כנ"ל]. מצד דעת עליון - שלמעלה מהזמן לגמרי - אין גם קושיא-סתירה של הידיעה (כגזרה) והבחירה, שאפשרית רק ביחס בין דעת תחתון הנמצאת באותו 'מישור' עם ידיעת-בחירת האדם (כלומר, כל אפשרות החטא היא אך ורק מצד דעת תחתון של ה', בה הוא ברצונו-גזרתו - על עצמו, כביכול - 'לא יודע' מראש, היות שהוא נותן לאדם אפשרות של בחירה-נפילה חפשית, וד"ל). הפלא הגדול הוא נשיאת ההפכים של "נמנע הנמנעות" הכולל את שתי הדעות כאחת ממנו, "אל דעות הוי" (מכח שם אל דווקא, שהוא ה'יסוד' של **משה**, שרכיביו הראשונים הם 3, 5, 23, כמנין **אל**, והוא עולה **אל שדי** - והוא סוד "**שכר הרבה מאד**" של אברהם אבינו (כמבואר באר"י), שפרסם את ה' אל עולם" ומדתו "חסד אל" - כאשר **משה אל**, שמדתו אמת, בסוד "אל אמת", עולה **שלוש**, מדת אהרן, כנועד בסוד "והאמת והשלום אהבו", וד"ל).

לב לקו"ת במדבר טו, א. ובכ"מ.

דעת האדם
היא מכח דעת
ה' - שכולה
ידיעת הטוב,
וממילא היא
נותנת כח לבחור
בטוב - ואין
כל סתירה בין
הידיעה האלקית
הטובה לבחירה
האנושית בטוב

דעת של ידיעת ה' - והדעת האמתית הזו היא-היא הדעת של ה', הידיעה האלקית. בתורה נוספת, בפרשת שלח, הנושא מורחב ומבואר, ושם מוסבר שהבחירה היא תוצאה של שבירת הכלים - שמאפשרת מציאות של טוב ורע ושל בחירה ביניהם (בחירה שהיא עיקר התענוג של ה' בבריאה) - ותכליתה היא להעלות את מה שנפל בשבירה, היינו להעלות את המדות הנפולות עמן מתמודד האדם לשרשן במדות-ספירות

העליונות. הכח לעשות זאת הוא כח הדעת, מתוך החיבור שלו עצמו לשרשו בספירת הדעת האלקית. כלומר, דעת האדם היא מכח דעת ה' - שכולה ידיעת הטוב, וממילא היא נותנת כח לבחור בטוב - ואין כל סתירה בין הידיעה האלקית הטובה לבחירה האנושית בטוב (לעומת זאת, כשהאדם עושה רע הוא מוותר על הזכות לבחור, ובכך מתנתק מדעת ה').

כמובן, התירוץ הזה - בדומה לתירוץ נוספים בחסידות² - הוא לא כזה שיתקבל על

כה - הכוונה לשלמות הדעת דקטנות ב' (דעת של יניקה, היונקת בקביעות מדעת ה').

לא התירוץ העיקרי של מורנו הבעל שם טוב (כש"ט סימן שמח) הוא שהבחירה היא בין ידיעת ה' (בה ידוע שהאדם יחטא) לרצון ה' (שהאדם יכול להאחז בו ולהתעלות מעל הידיעה). לכאורה, זהו תירוץ הפוך לגמרי מהמבואר כאן - אצל הבעל שם טוב הרע נמצא בידיעת ה' והבחירה היא גילוי רצון שמתעלה מעל הידיעה וכאן ידיעת ה' היא הטוב (בו בוחרים כשמתחברים לידיעה) ואילו עשיית רע היא נפילה מדרגת הידיעה-הבחירה. כדי לתרץ את הסתירה יש להבין ששתי התורות מתייחסות לשתי הדעות של "אל דעות הוי" ולו [כתיב ז'לא] נתכנו עלילת" (שמואל"א ב, ג) - דעת עליון ודעת תחתון (ע"פ שכה"ד דרוש ב. ובכ"מ). מקור הבחירה שלנו, כמבואר במאור עינים, הוא החבור לדעת תחתון של ה', בה נתפס שלמטה היש ולמעלה האין הנעלם - ה' יודע אותנו כמו שאנחנו יודעים את עצמנו כיש, אך הוא (כאין הנעלם) שם את ידו על החלק הטוב ומחזק אותנו לבחור בטוב. ככל שאנחנו מרגישים את עצמנו ליש ואת ה' לאין אנו נופלים מדעת ה' ("רע את אליה אביך") לישות הנפרדת שלנו, מה-

כח העמידה בנסיון הוא כח יהודי יחודי, עד שניתן לומר שהוא אחד ההבדלים היסודיים בין יהודי לגוי

בנסיונות ויש לו את הכח לעמוד בהם. גם כאשר ה' מסלק את הדעת של היהודי, נותרת בו אמונה שרשית ועצמית שנונת לו כח לעמוד בנסיון. לעומת זאת, אם ה' מנסה את הגוים – אפילו בנסיון קל – הם לא עומדים בו^ל. אם ה' מסלק מהגוי את מעט הדעת שהוא נותן בו – כפי שזכה פרעה לקבל על ידי האותות והמופתים שעשה ה' –

הוא חוזר לרשעו, מבעט בה' וכופר בעיקר. רבי מנחם מענדל מויטבסק מסביר^{לז} שכל נסיון הוא נסיון באמונה, אבל עם ישראל הוא "עם קשה ערף"^{לח} (הצד של מח הדעת, מח האחור^{לט}) שגם כאשר יש העלם והסתה, והמציאות המוחשית נדמית כסותרת את האמונה (כפי שהיא נתפסת בדעת), הוא נאחז בכל תוקף באמונתו ועומד בנסיון. העקשנות הנצחנות הזו, מכה מנצח עם ישראל את היצר, היא גם סוד הנצחיות של עם ישראל האחוז ב"נצח ישראל"^{לז} (לעומת הגוים הנשברים מפסידים בנסיון, וקיומם חולף, אם לא ידבקו בעם הנצח).

ולזה כוונת רז"ל באמרם אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שמות, רצה לומר שנופל מהדעת דרך נסיון. אך בגלות מצרים לא היה הדעת אצלם כלל, ולא היה אז שייכות לבחירה כאמור. וזהו לפי שהיה הדעת בקטנות, רצה לומר שהיו בדעת כמו קטן שאין לו דעת, ולכן אמרו בש"ס (חולין יב:) קטן אין לו מחשבה. וזה שאמר הכתוב עוד ולמען

אדם נופל מהדעת, והוא דרך נסיון מהבורא ית', שנוטלין ממנו הדעת לראות היעמוד בדרכי ה'. ואף על פי כן יאחו צדיק דרכו באמונתו, ואף על פי שנוטלין ממנו הדעת מ"מ הולך ומתחזק בדרכי ה'. משא"כ אם אין לו האמונה, אז כשנופל מהדעת ונכנס ברוח שמות יוכל לעבור עבירה חיו. כאן נוסף חידוש עיקרי: לעתים ה' מעמיד את האדם בנסיון, בו הדעת מתמעטת –

מה שמאפשר נפילה ל'בחירה' ברע, מתוך "רוח שטות" (המנוגדת לדעת). בזמן הנסיון הזה, בו מסתלקת הדעת, על האדם להאחז באמונה. על האמונה הדעת הזו נאמר "וצדיק באמונתו יחיה", והיא מצילה את היהודי מאותה "רוח שטות" הגורמת לחטא (אך אם אמונתו נותרת בהסתה – הוא בהחלט עלול לחטוא).

אדמו"ר הזקן, באחד הקטעים היסודיים בספר התניא^{לג}, מבאר את הפסוק "וצדיק באמונתו יחיה" גם ביחס לנסיון פנימי-נפשי שהאדם עובר: לעתים האדם חש שאין לו כח לבחור בטוב בכל תריג המצוות, שהופכות למעמסה עבורו. אזי עליו לחוש שלא מוטל עליו שום דבר חוץ מהאמונה, בה הוא מקיים את תכלית הבריאה, והאמונה עצמה היא ירושה לו מאבותיו. מתוך השמחה באמונה הוא "יחיה", כתחית המתים ממש, ויקבל כח מחודש לבחור בטוב ולקיים את כל תריג המצוות.

כח העמידה בנסיון הוא כח יהודי יחודי, עד שניתן לומר שהוא אחד ההבדלים היסודיים בין יהודי לגוי^{לז}. כפי שנתבאר באריכות בפרשת וארא, כל יהודי – החל מאברהם אבינו, היהודי המאמין הראשון, שנתנסה בעשרה נסיונות^{לה}, דרך יצחק אבינו ויעקב אבינו – מתנסה

לג תניא פל"ג.

לד ראה עוד מלכות ישראל ח"א במאמר "בין ישראל לעמים" (ובהרחבה בספר על ישראל גאווה).

לה אבות פ"ה מ"ג.

לו ראה ע"ז ג, א"ב.

לז פרי הארץ וירא ד"ה "במדרש פתח רבי יצחק" (וראה גם דרך מצותיך מאמרי אדמו"ר הצ"צ ד"ה "אחרי ה' אליכם תלכו").

לח שמות לד, ט.

לט ראה ע"ז שכי"ה פ"א (מ"ב). ובכ"מ.

מ שמואל"א טו, כט.

שיעור

עבודת חדשי החרף - מאתכפיא לאתהפכא

סודות חדש שבט

קיצור מהלך השיעור

בסידורים רבים מופיע שבברכת "ברוך אתה הוי' מחדש חדשים" יש לכוון בשם ה' את הצירוף המיוחד של שם הוי' שמאיר באותו חדש, עם הפסוק ממנו יוצא צירוף זה. בחדש שבט הצירוף הוא המופיע בראשי התיבות של "המר ימירנו והיה הוא". ב'ציוץ' מורחב, בראש חדש שהיה השבוע, נתבארה המשמעות הפנימית של הצירוף הזה בעבודת ה' שצריכה ללוות אותנו בכל חדש שבט. זו דוגמה יפהפיה לפיתוח הפנימי של כוונה קצרה ו'סתומה' - חיבור שלה למשמעויות של החדש בנגלה ובנסתר ותרגום שלה לעבודת ה' פנימית ומעמיקה (כשמתוך הדברים צומחת גם התבוננות השייכת לכל חדשי החרף - טבת־שבט־אדר).

צירוף חדש שבט

הצירוף של חדש שבט, החדש ה־יא בחדשי השנה, הוא הצירוף ה־יא ב־יב צירופי הוי' ב"ה":
היזה.

בצירוף זה מודגש ששרש ה תתאה², מלכות,

רשימת הרב (ציוץ). ר"ח שבט תשפ"ו.

א מחברת הקדש שער ר"ח, ובכ"מ. משנת חסידים מסכת טבת ושבת פ"ז מ"א.

ב ההתבוננות ב־יב צירופי שם הוי' ב"ה לא מחלקת, בגלוי, בין ה עילאה ל־ה תתאה (שכאשר מחלקים ביניהן יש כד צירופי שם הוי'). בכל זאת, לפי חכמת הצירוף, שלשת הצירופים הראשונים, שכנגד שלשת חדשי האביב (ניסן, אייר, סיון), מתחילים ב־יב האות הראשונה של שם הוי' ב"ה; שלשת הצירופים השניים, שכנגד שלשת חדשי הקיץ (תמוז־אב־אלול) מתחילים ב־ה, דהיינו ה עילאה, האות השניה של שם הוי' ב"ה; שלשת הצירופים השלישיים, שכנגד חדשי הסתו (תשרי־חשוון־כסלו) מתחילים ב־ו, האות השלישית של שם הוי' ב"ה; ושלשת הצירופים הרביעיים, שכנגד חדשי החרף (טבת־שבט־אדר) מתחילים ב־ה, דהיינו ה תתאה, האות

ב־י, חכמה, ושרש ו, תפארת (כללות ו"ק) ב־ה עילאה, בינה, בסוד "הוי' בחכמה יסד ארץ [מלכות] כונן שמים [תפארת] בתבונה"³. והוא "חותם המתהפך"⁴ - שרש דחילו תתאה בדחילו עילאה ושרש רחימו תתאה ברחימו עילאה⁵.

הרביעית של שם הוי' ב"ה, דודק היטב. ג משלי ג, יט.

ד ראה פרדס רמונים שי"ח פ"ד; שער מאמרי רשב"י על תקו"ז ט, ב ומשנת חסידים תקון תפלין פ"ד מ"ה (וראה שם עולם קטן פט"ז). מובא בחסידות ברבוי מקומות. ראה לקו"ת שה"ש ד"ה "שימי כחותם" (מה, א) ובכ"מ. ה ארבע אותיות שם הוי' ב"ה, כסדרן, הן בסוד דחילו ורחימו ורחימו ודחילו (ראה זהר ח"ג קכג, א ואילך): יראה עילאה (יראת בשת) בחכמה (י), אהבה רבה בבינה (ה עילאה), אהבת עולם (אהבה זוטא) בז"א (ו) ויראה תתאה (יראת המלכות) במלכות (ה תתאה). הסדר הזה ממחיש היטב את הקשר בין החכמה והמלכות ("הוי' בחכמה יסד ארץ") ובין הבינה והמדות ("כונן שמים בתבונה").

בִּיָּה (חמר־צורה), "הנסתרות להוי' אלהינו"¹ – "ארץ קדמה"^ח (כדעת בית הלל), שרש הארץ בִּי ("הוי' בחכמה יסד ארץ") קודם לשרש השמים בִּיה עילאה ("כונן שמים בתבונה"), אך בִּיה (פועל־תכלית), "הנגלת לנו ולבנינו", "שמים קדמו" (כדעת בית שמאי), השמים (ו) קודמים לארץ (ה תתאה).

ראש השנה לאילן וימי משנה תורה

לדעת בית שמאי ראש חדש שבט הוא "ראש השנה לאילן" ("האדם עץ השדה"^ט, אילנא דחיי). לדעת בית הלל טו בשבט ("סיהרא באשלמוטא" דשבט) הוא "ראש השנה לאילן"^י. יש אילן רוחני, אילן בשמים (ששרשיו למעלה וענפיו למטה), ויש אילן גשמי, אילן בארץ (ששרשיו למטה וענפיו למעלה^י), וצריך לחבר אותם יחד. ראש השנה לאילן הרוחני הוא ר"ח שבט (כדעת בית שמאי, שמים־רוחניות קדמה) ואילו ראש השנה לאילן הגשמי הוא בט"ו בשבט (כדעת בית הלל, ארץ־גשמיות קדמה). והנה, **ראש חדש שבט בית שמאי ועוד חמשה עשר בשבט בית הלל** ("אלו ואלו דברי אלהים חיים"^י) עולה 3600, 60 ברבוע.

60 היינו חיבור של **חיה־יחידה**.

את משנה תורה למד משה רבינו את בני ישראל (כאשר "שכינה מדברת מתוך גרונו של

ביה "הנסתרות"

להוי' אלהינו

- "ארץ קדמה"

(כדעת בית

הלל), אך בזה,

"והנגלת לנו

ולבנינו", "שמים

קדמו" (כדעת בית

שמאי)

משה"^י) ב־37, **יחידה**, הימים האחרונים שלו בעלמא דין, מראש חדש שבט ועד ז' אדר^{טו}.

מט"ו בשבט ועד ז' אדר יש 23, **חיה**, ימים, וכנראה בימים אלה משה 'עלה דרגה' במשנה תורה, משרשו באמא, "משה זכה לבניה"^{טז}, לשרשו בחכמה, "מן המים משיתהו"^{יז}, משרשו בשמים לשרשו בארץ (שעל כן עיקר הנושא של משנה תורה הוא הביאה לארץ^{יח}, עליה התפלל

משה "ואתחנן"^{יט} תפלות^כ שגם הוא יזכה לבוא לארץ, ולהיות "גואל אחרון"^{כא}).

משה הוא ר"ת **משה שמאי הלל** (העולה "[משה] לעיני כל ישראל"^{כב}) או **מחלוקת שמאי הלל** (העולה 1000, סוד אלף אורות שקבל משה במתן־תורה^{כג}, סוד "מחלוקת לשם שמים שסופה

יד ע"פ זהר ח"ג ז, א; רלב, א; רסה, א; שמות רבה ג טו; מכילתא שמות יח, יט, ובכ"מ.

טו דברים א, א (וראה אוה"ח עה"פ).

טז ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א.

יז שמות ב, י. וראה תקו"ז תקון סט (ק, ב).

יח דברים רבה יא, י.

יט דברים ג, כג. "ואתחנן" ועוד "ארץ" עולה 806, אל פעמים **הוי'**, "לעשות", חתימת מעשה בראשית, "אשר ברא אלהים לעשות" (בראשית ב, ג) - "לעשות" לשון תיקון (בראשית רבה יא, ו). הארץ היא "ארץ הוי'" (הושע ט, ג) - "ואתחנן" **ארץ הוי'** עולים יחד 832, **לב** פעמים **הוי'**, **ארץ ישראל**!

כ דברים־רבה ב, א.

כא ראה שמו"ר ד, ב, זח"א רנ"ג, א.

כב בכל ההתבוננות הזו מודגשת מעלת הארץ על השמים, כך שמהשרש בשמים לשרש בארץ יש עליה (והיא עליה מהנגלות לנסתרות ומבינה לחכמה). ב־23, **חיה**, הימים האחרונים מט"ו בשבט ועד ז' אדר, מאירה בחיה שבנפש פנימיות היחידה, בסוד "פנימיות אבא פנימיות עתיק" (לקו"ת נצבים מט, ד; ע"פ פע"ח שער ק"ש פט"ו), גילוי התורה חדשה של מלך המשיח (אותיות דר"ע אות ז). יל"ש ישעיה רמז תכט בתחלתו), כמבואר בדא"ח (שער האמונה פנ"ו. ראה מאמר ד"ה "הנה ישיביל עבדי" תשי"ז).

כג דברים לד, יב.

כד ספר הליקוטים פרשת כי תשא.

ו ראה לקוטי הגר"א בסוף ביאורו לספרא דצניעותא עמ' לח (וילנא, תרע"ג) שאותיות שם הוי' ב"ה הן בסוד חמר־צורה פועל־תכלית.

ז דברים כט, כח.

ח חגיגה יב, א; בראשית רבה א, טו.

ט דברים כ, יט.

י שמות רבה טו, כו. ראה זהר ח"ב כט, א (ובכ"מ).

יא ראש־השנה פ"א מ"א.

יב ראה פירוש האלשיך על אבות פ"ג מ"ז.

יג עירובין יג, ב.

וטעמין מרירו למיתקא"ל,
העלאת הנגע לענג"ל, עבודת
חדש שבט"ל!

ולפי ההסבר הנ"ל בסוד
הצירוף: "המר ימירנו" היינו
העלאת המלכות (היורדת
לתחתונים, לעולם התמורות), ה
תתאה, לשרשה בחכמה, י, בטול
במציאות, ששם "יהיה קדש"
(השייך לחכמה, "קדש מלה
בגרמיה"ג). "והיה הוא" היינו
העלאת התפארת (מדות הלב,
"נתתה שמחה בלבי"ד, "אין
והיה" אלא לשון שמחה"לה), ו,
לבניה, המכונה "הוא" (בסוד "ועבד הלוי הוא"ל,
כנודע"ז), ה עילאה.

עיקר האתהפכא דמו בקדימת הארץ לשמים
שבתחלת הצירוף, "המר ימירנו" (העלאת
המלכות לחכמה, כנ"ל). "וואם" המר" היינו
בדיעבד, למרות האיסור ("לא"), ואילו "ימירנו"
משמע לכתחילה ("כן" ימירנו, בדווקא). זהו גופא
סוד העלאת המלכות לחכמה – כל בדיעבד הוא
במלכות, היורדת לתחתונים (כנ"ל), אך העבודה,
התלויה בהברקה של חכמה אמיתית, היא להפוך
את הכל להיות "לכתחילה" – לראות בעליל,
בעין השכל שבלבי, מתוך בטול לה' מסובב
כל הסבות לטובה, כיצד כל מה שנעשה, כולל
הטעויות שלי, שעשיתי בבחירתי החפשית, יסייע
בסופו של דבר לעבודת השי"ת ולתיקון עולם
(התמורות) באמת. המהפך הזה הוא סוד "לא

ל ע"פ זהר ח"א ד, א.

לא ספר יצירה פ"ב מ"ד.

לב מזלו של שבט הוא מזל דלי, לשון הרמה ("כי דליתני")
- הרמת התמורה לקדש (מתוך נשיאת הפכים - של נושא
דליים - של "והיה הוא ותמורתו יהיה קדש").

לג זהר ח"ג צד, ב.

לד תהלים ד, ח.

לה ע"פ בראשית רבה מב, ג.

לו במדבר יח, כג.

לז זהר ח"א קנד, ב. מבואר בלקו"ת קרח נה, ב.

לכתחילה
אסור להמיר,
אבל "ואם המר
ימירנו והיה
הוא ותמורתו
יהיה קדש" -
גם התמורה
(שבסוד 'עולם
התמורות') עולה
להיות "קדש
להוי"!

להתקיים"כה (לעד)כו – שמאי
(של משה) קודם להלל (של
משה) – קדימת ראש חדש שבט
לט"ו בשבט, וד"ל.

מאתכפיא לאתהפכא

צירוף שם הוי' ב"ה הנ"ל –
היה – יוצא מראשי התיבות
של ביטוי בפסוק הסמוך לסיום
חומש ויקרא (תורת כהנים): "לא
יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו
ואם המר ימירנו והיה הוא
ותמורתו יהיה קדש לא יגאל"ס
(שלאחריו חותם החומש
אלה המצות אשר צוה הוי' את משה אל בני
ישראל בהר סיני"כח).

הפסוק מלמד שלכתחילה אסור להמיר,
"לא ימירנו", אבל "ואם המר ימירנו והיה הוא
ותמורתו יהיה קדש" – גם התמורה (שבסוד
'עולם התמורות') עולה להיות "קדש להוי"כט!
עליה זו היא עבודת ה"אתהפכא חשוכא לנהורא

כה אבות פ"ה מ"ז.

כו מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן עד. ראה לקומ"א נה, ח.
ראה אמרי אמת שמח"ת תרס"ז.

כז ויקרא כז, לג.

כח הפסוק "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר
ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל" עולה
3288, כד פעמים (היינו כד צירופי המלה) **קבלה** (בחלוקה
ל"שלם וחצי", כאשר רק **"והיה הוא ותמורתו"** עולה שליש
הפסוק, 8 פעמים 137) – קבלה היא חכמת הנסתר, שכללות
עיניה הוא עבודת האתהפכא (לעומת האתכפיא שבנגלה
שבתורה) הרמוזה בפסוק זה, כדלקמן בפנים – והוא עולה
ב"פ **"ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל**
מאדך" (דברים ו, ה), שאומרים ערב ובקר, פעמיים בכל יום
תמיד. יחד עם הפסוק המסיים, **"אלה המצות אשר צוה הוי'**
את משה אל בני ישראל בהר סיני" עולה הכל 6210, 30
פעמים 207, בסוד "והיה יום אחד הוא יודע להוי' לא יום ולא
לילה והיה לעת ערב יהיה [30] **אור** [207]", סוד העלאת כל
התמורות לקדושה, אתהפכא, על ידי ה"אין" של החכמה, סוד
יום אחד שהוא "לא יום ולא לילה", כלומר לא טוב ולא רע
(אלא "אין") – הכל כמבואר לקמן בפנים – וד"ל.

כט ויקרא שם בכ"מ, ועוד.

חדשי החרף

והנה, הפסוק שלפני "המר
ימירנו והיה הוא" – "כל אשר
יעבר תחת השבט העשירי יהיה
קדש להוי" – רומז באופן
מובהק לחדש שבט. אך כיצד
יתאים החדש ה"עשתי עשר"^{מח}
ל"העשירי יהיה קדש להוי"?
"העשירי" הוא "קדש להוי"
ללא המרה – לכתחילה, לפני
הירידה לדיעבד (ממנו יש לעלות
שוב לראיה שהוא לכתחילה
בהשגחה פרטית) – עבודת
הצדיקים השלמים בעשרת כחות הנפש שלהם.
עבודת הצדיקים היא יחסית אתכפאי, הנצחון
במלחמת היצה, שהיא עבודת החדש העשירי,
חדש טבת, לו שייך חוש הרוגז (של שבט דן)
– "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע"^{מח}.
זו עבודת "תחת השבט", החדש שלפני חדש
שבט, ה'בונה את הרקע' לחדש שבט ועבודת
האתהפכא שלו^{מח}.

חדש שבט הוא כבר החדש האחד-עשר, סוד
"חד ולא בחושבן"^{מח}, שהוא הכח להעלות את
התמורה – ה"חד" שאינו במציאות, שלמטה
ממציאות עשר ספירות בלי מה – עד ל"חד
ולא בחושבן" שלמעלה מהמציאות, למעלה
מטעם ודעת.

החדש השלישי לחדשי החרף, סיום יב
חדשי השנה, הוא חדש אדר – "החדש אשר
נהפך... מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב"^{מח}, בו

מד דברים א, ג זכריה א, ז.
מה ברכות ה, א.

מו' חדש טבת יוצא מסיום חנוכה, בו היה נצחון על היוונים,
אתכפאי בעולם החיצוני, ונס פך השמן, אתהפכא שמחולל ה'
(לא בתוך האדם), והיינו הרקע שבחדש טבת לעבודת חדש
שבט, שבסוד "אתכפאי המביאה לידי אתהפכא" (כלשון
הרבי הרי"צ בתחלת המשך "באתי לגני" תשי"ז), המודעות של
הצדיק למעלת הבעל-תשובה ורצונו להדמות אליו, ודוק.
מז הקדמת תקו"ז ז, א ("פתח אליה").

מח אסתר ט, כב.

המהפך הזה

הוא סוד "לא
[בדיעבד] כן
[לכתחילה] עבדי
משה" – סוד
משנה תורה
(משנה לשון
שינוי-היפוך
מ"לא" ל"כן"),
חומש האתהפכא

[בדיעבד] כן [לכתחילה] עבדי
משה^{לח} – סוד משנה תורה
(משנה לשון שינוי-היפוך מ"לא"
ל"כן"), חומש האתהפכא, בו
"שכינה מדברת מתוך גרונו של
משה" ("לא כן עבדי משה"),
שנאמר החל מראש חדש שבט,
כנ"ל (כאשר הימים מר"ח עד
ט"ו בשבט הם ימי הכנה ומעבר
מאתכפאי לאתהפכא, מבית
שמאי לבית הלל – על דרך
המעבר מצדיק מעיקרו, שענינו
אתכפאי^{טז}, לבעל תשובה, המגיע
לאתהפכא^{טז} – כאשר מט"ו בשבט מגיעים לעצם
האתהפכא, וד"ל).

ורמז נאה בכל הנ"ל: ההפרש בין "המר
ימירנו והיה הוא" (599) לספירות מלכות-חכמה-
תפארת-בינה (1717) הוא בדיוק "שמע ישראל
הוי' אלהינו הוי' אחד"^{מח} (1118) – סוד הפיכת
ה"אחר" (התמורה) להכלל ב"אחד" (הקדש).
אני הוא האחר, ועלי להוסיף לעצמי נקודת בטול
– להפוך את ה"ד שבי (בחינת "ולרש [ריש]
אין כל"^{מח}) ל"ד (דל המכיר בפנימיות "דלית ליה
מגרמיה כלום"^{מח}) – וכך להתחבר ולהתייחד עם
ה"אח" של ה' ב"ה, להיות "הוי' אחד".

לח במדבר יב, ז. ראה פנים אל פנים פ"ב ובכ"מ.

לט היינו צדיק של תניא, שהרג את יצרו הרע בתענית (תענית
עשרה בטבת, היום העשירי שבחדש העשירי, כנודע), מתוך בטול
אמתי (פנימיות החכמה, שהוא גם התכונה הפנימית של טבת).
הצדיק של שבט – סוד האות צ – הוא צדיק שמתדמה לבעל
תשובה ואוכל לשובע נפשו מתוך אתהפכא (כדלקמן בפנים).

מ שבט-תשובה משלימים ל"לב ברבוע (1024) – אהרן
בר"ש, מספר אותיות קריאת שמע, מדות המזבח וכו' – והן
אותיות שבט (13,702 פעמים 54) ועוד 322 (7 פעמים 46,
כאשר 46 ו-54 משלימים ל-100, י פעמים י, 7 ו-13 עולים
20, י ועוד י, סה"כ 120, משולש י, שנות חיי משה, העולה
בעצמו 120 ועוד 225, רבוע י, בחירה וכו'), וד"ל.

מא דברים ו, ד.

מב שמואל ב יב, ג. ראה ת"מ תשנ"ב ח"ב עמ' 294.

מג ראה זהר ח"א קפ"א, א; רמט, ב; ח"ב ריח, ב; ע"ח ש"ו
(העקודים) פ"ה.

אשר^ג (לשון אושר ותענוג) –
 "מאשר שמנה לחמו גו"^{נד} –
 והחוש של חדש שבט הוא חוש
 האכילה^{נח}, "צדיק [האות של חדש
 שבט^{נז}] אוכל לשובע נפשו"^{נח}, סוד
 התענוג של "רישא דאין", הכח
 הפנימי של חדש שבט^{נח}. אכילה
 זו היא האתהפכא שבתוך האדם
 עצמו, הפיכת כל הנאות החיים
 לקדושה, וכנ"ל.

שבט ר"ת שקיעה-בליטה-טביעה (על
 דרך **שבת ר"ת** שקיעה-בליטה-טביעה^{נז}).
שקיעה-בליטה-טביעה ("חותם שוקע" – "חותם
 בולט" – "טביעת עין" שהיא-היא "טביעת
 אצבע", על דרך תקיעת יתד במקום נאמן^{נז})
 עולה 637, 7 ברבוע פעמים 13, **יראת הוי', הוי' –**
תורה כו'.

בחדש שבט יש אתהפכא בתוך האדם עצמו ואילו בחדש אדר יש אתהפכא במציאות החיצונית

נתקיים "ונהפוך הוא אשר ישלטו
 היהודים המה בשנאייהם"^{מט} (היינו
 ה"הוא" של "המר מימירנו והיה
 הוא"). בחדש שבט יש אתהפכא
 בתוך האדם עצמו (וראה עוד
 בפסקה הבאה) ואילו בחדש אדר
 יש אתהפכא במציאות החיצונית
 (שעל כן נדרש האדם "לבסומי
 עד דלא ידע"^{נז}, לצאת לגמרי
 מעצמו – כולל עבודתו הפנימית
 – ולתת לה' למחות את עמלק

ולהעלות את **רפח** הניצוצות שבחיצוניות
 המציאות).

נמצא, אם כן, ששלשת חדשי החרף טבת-
 שבט-אדר^{נא} הם בסוד אתהפכא-אתהפכא-
 אתהפכא (כפית היצר, הפיכת היצר, הפיכת
 העולם), בסוד חש-מל-מל^{נב}, וד"ל.

סודות שבט

ועוד סודות של חדש שבט, המתקשרים
 לעבודת האתהפכא שלו:
השבט של חדש שבט (שבט השבט) הוא

מט שם פסוק א.

נ מגילה ז, ב.

נא מזלות שלשת החדשים הם **גדי-דלי-דגים** שבכולם
 אותיות **די** (באדר נוספת **ם** על אותיות **גדי** של טבת ובטבת
 מתחלף ה **ג** של **גדי בל** של **דלי**, חילוף השייך לבינה דאי"ק
 בכ"ר).

נב כש"ט (קה"ת) סימן כח.

נג מאמר "כליל תכנית" מהאריז"ל (נדפס בסוף ספר
 יצירה).

נד בראשית מט, כ.

נה ספר יצירה פ"ה מ"י.

נו שם מ"ה.

נז משלי יג, כה.

נח עיין בספר **סוד ה' ליראיו** ש"א פכ"ח, וכפי שנתבאר
 באריכות במבחר **שיעורי התבוננות** ח"י.

נט ספר **הנפש** הערות לפי"ג הערה ב.

ס ע"פ ישעיה כב, כג. ראה פירוש הרמ"ז על זהר ח"ג עמ'
 952. קהלת יעקב ערך 'יתד'.

ביאורי תפלה

מבנה ברכת "השיבנו"

ברכת התשובה

לפי הקבלה בברכה זו מכוונים שם הוי' בניקוד צירה (כמו שנדפס בכמה סידורים, יִהְיֶה), הוא הניקוד של הבינה (צירה לשון ציור, הבינה נותנת ציור ממשי לחכמה, ואילו בברכת חונן הדעת מכוונים שם הוי' בניקוד פתח השייך לחכמה). ברכת התשובה נחלקת לשלש בקשות: א. "השיבנו אבינו לתורתך". ב. "וקרבנו מלכנו לעבודתך". ג. "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך". ויש להבין את התוכן המיוחד של כל בקשה ואת שינוי הלשוניות ביניהן (השיבנו-קרבנו-החזירנו, תורתך-עבודתך-תשובה, אבינו-מלכנו-לפניך). תוכן הבקשות הוא תורה-תפלה-תשובה, כנגד תורה-עבודה-גמילות-חסדים וכנגד שלשת הרבדים של הנפש, מושכל-מורגש-מוטבע, כמו שיתבאר.

תשובה עילאה בלימוד תורה

הַשִּׁיבֵנוּ אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ. בקשה זו עוסקת בלימוד התורה (כדברי המפרשים^א) השייך לרובד המושכל בנפש (המוחין, חכמה בינה ודעת), בהמשך ישיר לברכת "אתה חונן... חננו מאתך חכמה בינה ודעת", התשובה באה מתוך הבינה ולכן ראשית התשובה כאן היא בבינה עצמה. כאן נאמר "אבינו" (לעומת "מלכנו" בהמשך) כי בלימוד התורה אנו מתייחסים לקב"ה כאבינו – התורה היא ירושה מאב לבן, "תורה צוה לנו מורשה קהלת יעקב"^ב, ו"האב חייב ללמד את

הַשִּׁיבֵנוּ אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ, וְקָרְבָנוּ מַלְכָּנוּ לְעִבּוּדְךָ, וְהַחֲזִירֵנוּ בְּתִשּׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַרּוּצֵה בְּתִשּׁוּבָה.

בברכה זו אנו מבקשים עזר וסיוע אלקי שנזכה לחזור בתשובה שלמה לפני ה' יתברך. ברכה זו נוגעת במיוחד לדור שלנו, 'דור התשובה' המביאה גאולה ("כבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין"^א).

בינה ותשובה

זו הברכה החמישית בתפלת עמידה, והשניה בברכות האמצעיות, ברכות הבקשה, לאחר "חונן הדעת". חז"ל פירשו^א את סדר הברכות: "ומה ראו לומר תשובה אחר בינה [אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה]? דכתיב 'ולבבו יבין ושב ורפא לו'^ב" – "הרי שהבינה מביאה לידי תשובה"^ג וכן בפנימיות התשובה שייכת לספירת הבינה (כנודע בכל ספר הזהר וכתבי האר"י). הבינה היא התבוננות ברוממות אל ושפלות האדם, ומתוך התבוננות זו מתעורר האדם בתשוקה נפלאה וכלות הנפש לשוב אל ה'. כיון שברכת התשובה שייכת לבינה, על כן

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי המאמר 'ברכת התשובה' בספר תשובת השנה.

א הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

ב מגילה יז, ב.

ג ישעיה ו, י.

ד טור אורח חיים קטו.

ה ראה פירושי התפלה לרוקח; אבורהם; טור או"ח קטו.

ו דברים לג, ד.

[עבודת התפלה בכל מקום]... אֲשֶׁרִי תִבְחַר וְתִקְרָב
יִשְׁכַּן וְיִצְרֶיךָ וְנִשְׁפָּעָה בְּטוֹב בְּיָתְךָ קֹדֶשׁ הִיכָלְךָ
[עבודת ה' בבית המקדש]^{טז}.

כל זה שייך לרובד המורגש בנפש, מדות הלב
שעיקרן חסד-גבורה-תפארת.

תשובה שלמה במעשה

וְהַחֲזִירֵנוּ בְּתִשְׁבָּה שְׁלָמָה לְפָנֶיךָ זֶה הַתְּשׁוּבָה
למעשה, בקיום המצוות בפועל, כלשון השגורה
בחז"ל "תשובה ומעשים טובים"^{יז}. מהלשון
"החזירנו בתשובה" נגזר הביטוי 'חזרה בתשובה'
(וכן האדם חוזר בתשובה), תשובה שלמה
שעיקרה עזיבת החטא בפועל ממש וחזרה
למוטב. זהו תיקון רובד המוטבע בנפש, נצח-
הודי-יסוד, המדות המבצעות בפועל.

בפרט, מדובר כאן על גמילות חסדים –
עיקר שלמות התשובה ("תשובה שלמה") הוא
כאשר מתעורר בעל-התשובה באהבת ישראל
ומסירות נפש עבור הזולת, ואהבת ישראל
כוללת גם את המצוות שבין אדם למקום
(שעל כן "ואהבת לדעך כמוך" הוא כלל גדול
בתורה^{יח}). כך נשלמים בברכה זו שלשת הדברים
עליהם העולם עומד: "השיבנו אבינו לתורתך",
עמוד התורה; "וקרבנו מלכנו לעבודתך", עמוד
העבודה; "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך",
עמוד גמילות החסדים.

הלשון "לפניך" רומזת לדרגה נעלית עוד
יותר מאשר היחס של "אבינו" ו"מלכנו"
בבקשות הקודמות. "לפניך" היינו לפני ומעל
שם הוי', ככתוב בעבודת יום הכיפורים (יום
התשובה), "לפני הוי' תטהרו"^{יט}.

בנו תורה^י – "אנו מזכירין לפניו שהאב חייב
ללמד את בנו (וכן הוא חייב כביכול ללמדנו)"^{יא}.
"השיבנו אבינו לתורתך": התחלת התשובה
קשורה לתורה, כאשר לימוד התורה עצמו מחזיר
את האדם בתשובה, "המאור שבה מחזירן
למוטב"^{יב}. יש כמה מדרגות של תשובה, החל
מ"תשובה תתאה" על חטא ועוון, אולם כאן
מדובר ב"תשובה עילאה" מאהבה (תשובה
היינו **תשובה** ה, ותשובה עילאה היינו תשוב
ה"א עילאה), כאשר הנפש שבה ודבקה במקורה,
"לשוב עד הוי' ב"ה ממש ולעלות מעלה מעלה
למקורה ולדבקה בו יתברך ביחוד נפלא" וזאת
על ידי לימוד התורה "דתשובה עילאה היא
דיתעסק באוריינתא בדחילו ורחימו"^{יג} (בפרט
בלימוד פנימיות התורה, שכן אור פנימיות התורה
הוא אור ה' ממש^{יד}).

קרבת ה' בתפלה

וְקָרְבָנוּ מִלְכָּנוּ לְעִבּוּדְךָ. בקשה זו מתייחסת
ל"עבודתך" היינו עבודת התפלה^{טז}, "עבודה
שבלב זו תפלה"^{יז}. בתפלה אנו עומדים "כעבדא
קמי מאריה"^{יח}, בהכנעה ובטול כעבד לפני המלך,
"מלכנו".

הלשון "קרבנו" שייכת לעבודת הקרבנות
בבית המקדש, וכן עבודת התפלה (שכנגד
עבודת הקרבנות), עבודה שבלב בכל אתר אתר
הנעשית מ"קָרַב אִישׁ וְלֵב עָמָק"^{יט}. הקשר הזה
מפורש בפסוקים "שִׁמְעֵה תַפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל בָּשָׂר יִבְאֹוּ
לפני קידושין כט, א.

ז לפי קידושין כט, א.

ח לשון הטור, עיי"ש.

ט איכה רבה פתיחתא ב.

י מתוך אגרת התשובה פ"ח, עיי"ש.

יא וראה מכתב הרבי הרש"ב ל"ט כסלו תרס"ב, נדפס
בקונטרס ומעין (כ"פ תשנ"ג).

יב כפירוש השני באבודרהם. אמנם בפירוש הראשון כתב
שם שהכוונה לקיום המצוות בכלל, "עבודת המצוות שחייב
אדם לעבוד אותו כעבדים ולכן אמר מלכנו".

יג לפי תענית ב, א.

יד שבת י, א.

טו תהלים סד, ז.

טז תהלים סה, ג'ה.

יז למשל: "פה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם
הזה מכל חיי העולם הבא", אבות פ"ד מ"ז. "תכלית חכמה
תשובה ומעשים טובים", ברכות יז, א.

יח רש"י ויקרא יט, יח. כמבואר בתניא פרק ל"ב.

יט ויקרא טז, ל.

קרוב אליך הדבר

שלש הבקשות מכוונות יפה כנגד שלשת לבושי הנפש, מחשבה, דיבור ומעשה, כסדר הפסוק "פִּי קָרוֹב אֵלַיךְ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ"^כ, פסוק שנאמר בפרשת נצבים^{כא} לאחר פרשת התשובה, "וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ... וְשָׁבַתְּ עַד הוּא אֶלֶּהֶיךָ... כִּי תָשׁוּב אֶל הוּא אֶלֶּהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ"^{כב}, ומיד נאמר "כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת [ומפרש הרמב"ן] שהכוונה למצות התשובה...
פִּי קָרוֹב אֵלַיךְ הַדָּבָר מֵאֵד":

"השיבנו אבינו לתורתך", לימוד התורה, היינו "בפיך" (מצות לימוד התורה היא בדיבור דווקא, "חיים הם למוציאיהם בפה"^{כג});
"וקרבנו מלכנו לעבודתך", עבודת התפלה בלב, "ובלבבך", דבקות המחשבה^{כד};
"והחזירנו בתשובה שלמה לפניך", היינו מעשה בפועל, "לעשותו".

ולסיכום:

"השיבנו אבינו לתורתך"	תורה	מושכל	"בפיך"
"וקרבנו מלכנו לעבודתך"	תפלה	מורגש	"ובלבבך"
"והחזירנו בתשובה שלמה לפניך"	מצוות, גמילות חסדים	מוטבע	"לעשותו"

כ דברים ל, יד.

כא פרשת נצבים נקראת לפני ראש השנה, ו"אתם נצבים היום" רומז ליום ראש השנה (ראה לקו"ט פ' נצבים). לפי זה מתאים לכוון את ברכת "אתה חונן" כנגד חג השבועות, זמן מתן תורתנו; ברכת התשובה כנגד ראש השנה, יום התשובה; וברכת סלח לנו כנגד יום הכיפורים, יום הסליחה והכפרה.

כב שם פסוקים א"י.

כג עירובין נד, א.

כד ולענין הלכה אם יצא ידי חובה כשהתפלל בלבד ולא הוציא בשפתיו, ראה מגן אברהם קא סק"ב, שו"ע אדה"ז שם סעיף ד, ואכמ"ל.

הרוצה בתשובה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַרוֹצֵה בַתְּשׁוּבָה. אמנם התשובה היא עבודת האדם, המוטלת עלינו לעשותה (ביטוי מלא של הבחירה החפשית), אבל באמת קודמת לה אתערותא דלעילא של ה' "הרוצה בתשובה" ואומר "שובו בָּנִים שׁוֹבְבִים"^{כה}, המעוררת את האתערותא דלתתא שלנו.

שרש התשובה הוא ברצון הפשוט של הקב"ה – גילוי אור הכתר – שלמעלה מטעם ודעת לגמרי, אפילו למעלה מדעת התורה. "שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו, אמרה להם 'חטאים תרדף רעה'. שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו, אמרה להן 'הנפש החוטאת היא תמות'. שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו, אמר להן יעשו תשובה ויתכפר לו"^{כו}. לפי זה מתפרש: "אתה ה'" דווקא "הרוצה בתשובה", רוצה בתשובתנו אליך באמת ולא בשום אמצעי אחר לתיקון חטאינו, כגון יסורים, מות או אשם (וגם לא רוצה ב'רגשות אשם').

יש לדייק מהלשון "הרוצה בתשובה" שעיקר רצון ה' בבריאת העולם בכלל הוא התשובה! לכן ברא ה' את העולם הזה נפרד ורחוק כל כך מאורו הגדול, עד שלא תתכן מציאות של צדיק מוחלט ("כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחַטָּא"^{כז}), כי עיקר הנחת רוח שיש לפניו יתברך (ולשם כך ברא את העולם) הוא מעבודת התשובה, עד ש"דונות נעשו זכויות"^{כח} ובוזה הוא רוצה^{כט}.

ורמז: בְּרוּךְ אַתָּה הוּא הַרוֹצֵה בַתְּשׁוּבָה = 1681
= 41, אם, בריבוע (רמז לבינה-אמא, "אם לְפִינָה

כה ירמיה ג, יד; כב.

כו ירושלמי מכות פ"ב ה"ו.

כז קהלת ז, כ. ופירש הבעש"ט שגם במעשה הטוב יש שמץ חטא־חסרון (כש"ט קמא).

כח יומא פו, ב.

כט וכן מובא בשם הרבי ר' בונם, שדייק בלשון "הרוצה בתשובה" שהיה צריך לומר "המתרצה בתשובה", אלא שה' רוצה שנעשה תשובה מאהבה כדי 'להרויח' את הזכויות. ראה בספר קול מבשר ח"ג ערך תשובה אות לא ואילך.

לפני תקיעת שופר להתעורר בתשובה^{לג}, וכן במלים "ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה" יש **כב** אותיות ("ברוך אתה הוי"י" **יא** אותיות; "הרוצה בתשובה" **יא** אותיות).

לג שם זה יוצא מכ"ב האותיות הראשונות של ברכת כהנים: **יברכך הוי' וישמרך. יאר הוי' = 1091** שביחד עם 1681 = 2772 = 22 פעמים 126 = 11 פעמים **יברכך!**

תקרא^ל, "אל תקרי אם אלא אם"^{לא}, אם היינו מלת התנאי השייכת לבניה-תשובה^{לב}) = השם הקדוש של **כב** אותיות (אנקת"ם וכו') שמכוונים

ל משלי ב, ג.

לא פירוש הראב"ד לספר יצירה פ"א מ"י.

לב **אם תשובה = חן** פעמים **אחד. בינה תשובה = בחן** פעמים **אחד**.

המשך מעמ' 16

דקטנות א'^{מב}). רבי אייזיק מהומיל מסביר^{מג} שהיתה זו אמונה כללית, אמונה בכך שיש ה' ושהוא יתברך "כל יכול" ('אויף גאט איז אלץ צו גלייבן'), אך ללא אחיזה בידיעה-אמונה שה' הוא הכל והכל הוא ה' ('גאט איז אלץ און אלץ איז גאט'), האמונה ש"אין עוד מלבדו" (שמבטלת את הכשפים). אכן, מכח אמונה זו עמדו בני ישראל בכל הנסיונות הקשים במצרים ועליה נאמר "בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים"^{מד}. האמונה התמימה הזו היא הכח היהודי לעמוד בנסיונות גם במצבים של תכלית הקטנות — האמונה הפשוטה של יהודי פשוט, שמוסר את נפשו על קידוש ה'^{מה} (כולל גם ילדים קטנים, שאין להם דעת ומחשבה^{מו} על פי ההלכה, שמסרו את נפשם על קדושת ה' בכל הדורות).

תספר וגו' את אשר התעללתי במצרים, מלשון עולל ויונק, כמו אשר התקטנתי במצרים, רצה לומר שהיה הדעת בקטנות במצרים. ואחר זה אמר וידעתם כי אני ה', רצה לומר שיהיה להם הדעת השלם בצאתם ממצרים לידע את ה' בדעת.

אכן, בניגוד למצב של נסיון בדורות אחרים^{מא}, בו נותרת באמונה דעת דקטנות — רשימו של הדעת שהיתה קודם לכן — בגלות מצרים לא היתה דעת כלל. במצרים עצמם, הקליפה שהסתירה על הדעת, ודאי לא היתה כל דעת (ורק אחרי שבירתם יכול להתקיים בהם "וידעו מצרים", כנ"ל). אבל אפילו אצל ישראל הדעת היתה נעלמת לחלוטין — לא היתה להם האמונה שנשארת אחרי הדעת (אמונה דקטנות ב'), אלא אמונה ראשונית שהיא בתכלית הקטנות (אמונה

מב בכוונות ספירת העומר זו הכוונה של היום החמישי בכל שבוע, ספירת ההוד, סוד ההודאה והאמונה הפשוטות (גלויבן) שלמעלה מטעם ודעת (ראה לוח "היום יום" ה' טבת).

מג באגרת הקדש שלו שנדפסה בסוף מאמר שני המאורות. מד יל"ש שמות רמז רמ (וראה גם מכילתא שמות יד). אמונה זו היא גם הכח של ישראל לא לשנות את שמותיהם, לבושם ולשונם (סוד חב"ד דקטנות א', לפי הסדר, וד"ל).

מה ראה תניא פרקים יח"כ.

מו **מחשבה** בגימטריא **פרעה**, וד"ל.

מא נסיון אצל האבות — וגם בדורות מאוחרים יותר, אצל הבנים לאחר יציאת מצרים — אודותיו דובר בתורה של פרשת וארא. יחסית, הכח לעמידה בנסיונות של יהודים גדולים — כמתואר על נסיונות תלמידי המגיד וכיו"ב — הוא הכח של קטנות ב', שיש בה רשימו של גדלות א' (ולעתים גם של גדלות ב', כפי שנתבאר בפרשת וארא), אך כח העמידה בנסיונות של יהודים פשוטים בכל הדורות הוא הכח של קטנות א' (כמתואר כאן בפנים).

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

הכנה לניתוח

אני עומד לעבור בקרוב ניתוח להחלפת מסתם בלב. מה עושים לפני ההרדמה – האם אומרים וידוי/קריאת שמע/המפיל? מה כדאי ללמוד כהכנה לניתוח?

מענה:

עליך רק לכוון במחשבה "בידך אפקיד רוחי גו'". בנוגע לניתוח שלך, יש ללמוד את מפרשי הסידור לברכת "אשר יצר... שאם יסתם כו'". בהצלחה ובשמחה! כדאי לנגן בלב במשך כל התהליך... ברכה להצלחת הניתוח ולבריאות איתנה!

חינוך חסידי לבנות

במסגרת עבודתי אני נתקלת בשאלות רבות על חינוך חסידי, ואשמח לכיוונים מפורטים לתשובות:

מהו חינוך חסידי? מהם הדגשים בחינוך חסידי לבנות (לעומת בנים)? מה צריכים להיות הדגשים

בחינוך היום? מהו היחס שעלינו לנקוט בו בנוגע למשנה החסידית הכללית לעומת המשנה החינוכית בחב"ד, ומה החידוש המיוחד היום ביחס לכל זה?

מענה:

בחינוך חסידי לבנות העיקר הוא לדבר על פנימיות לעומת חיצוניות. "כל כבודה בת מלך פנימה", לאו דוקא ביחס למקום בו נמצאת הבת אלא שכל ההתנהגות תהיה עם דגש על פנימיות. פנימיות כוללת צניעות (פנימיות-צניעות = תורה תורה, הפנימיות היא התורה שבכתב והצניעות היא התורה שבעל פה), בלי בליטות חיצוניות.

עיקר החסידות הוא מדת החסד – האהבה – לה', לתורה ולישראל. האהבה צריכה להיות בפנימיות, "כל כבודה בת מלך – היינו כל האהבה שבלב בת המלך (אהבה נקראת כבוד) – פנימה".

לשיטתנו, היסוד הוא חב"ד, עם אהבה לכל הצדיקים כו'

(אך התקשרות לרבותינו נשיאינו). הלימוד היסודי הוא בתורת חב"ד (כלומר שספרי הלימוד הם חב"ד ולגבי שאר הצדיקים – בעיקר סיפורים). בנוסף, צריך לתת דגש גדול על נגינה (גם כאן, בעיקר ניוני חב"ד עם עוד ניונים מבוקרים, דוגמת מה שעשינו בדיסקים שלנו שכוללים ניונים עמוקים מכל חצרות החסידות) – הן ניוני שמחה והן ניוני דבקות וגעגועים (ובמקביל לדבר הרבה על שני קווי העבודה – שמחה וגעגועים).

עוד צריך להרבות בדבור-לימוד על גאולה ומשיח ובכיתות היותר גבוהות על שליחותנו לחולל מהפכה רוחנית בארץ ובעולם.

וכמובן, "כל ימיו בתשובה" (גם צדיקים צריכים לשאוף לעבודת התשובה, היינו העליה בקדש תמיד מחיל אל חיל, ובדילוג הערך) וחובתנו להשפיע טוב על כולם ולנסוך בכל ישראל רצון לשוב אל ה' באהבה ובשמחה.

הסיפור החסידי

הרבי הרי"צ | לכתחילה אריבער

כ"ק אדמו"ר הרי"צ שניאורסון, הרבי הקודם מליובאוויטש, נולד לאביו רבי שלום דובער (כ"ק אדמו"ר הרש"ב) בשנת תר"מ, י"ב בתמוז. בגיל חמש עשרה מינהו אביו למזכירו בעסקנות ציבורית (בין היתר סייע בעלילת הדם נגד מענדל בייליס ועוד), ובשנת תר"פ נפטר הרבי הרש"ב והרי"צ מונה לממלא מקומו. הוא החל מיד בפעולות למען היהדות ברוסיה, זמן קצר לאחר המהפכה הקומוניסטית - ובעקבות פעילותו נאסר בט"ו בסיוון תרפ"ז על ידי הג.פ.א.ו. ודינו נגזר למוות ללא משפט. לאחר לחצים בינלאומיים הומר עונש המוות לעונש גלות, הוא שוחרר מהכלא ונשלח לגלות בעיר קוסטרומה בג' בתמוז. הלחץ הבינלאומי נמשך, ובתאריך י"ב בתמוז שוחרר הרבי לביתו. בפועל התבצע השחרור למחרת, בי"ג בתמוז, ומאז מציינים חסידי חב"ד את ימי י"ב-י"ג בתמוז כ'חג הגאולה' של הרבי הרי"צ. לאחר מכן יצא הרבי לריגא בלטביה ובהמשך הגיע לפולין. בב' טבת ת"ש חולץ מוורשה הכבושה לארה"ב, בה עגנה ספינתו בח' אדר ב'. תקופה קצרה לאחר הגעתו לארצות הברית רכש את בנין 770 בשדרות איסטון פרקוויי ברובע ברוקלין בניו יורק, שם התגורר בשנותיו האחרונות, והפכו למרכז חב"ד העולמי. הסתלק בשבת פרשת בא, י' בשבט תש"י, ואת מקומו בנשיאות חב"ד ירש חתנו, כ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל שניאורסון.

מתגורר אדם מבוגר ששימש כמורהו של סטולפיץ בצעירותו. הרבי גילה היכן הוא מתגורר והתחבר אליו. למרות שגם המורה לא היה אוהב ישראל מושבע, הוא התרשם עמוקות מחכמתו של הרבי ומחיקה ידיעותיו והשניים בילו שעות ארוכות כשהם משוחחים על דברים העומדים ברומו של עולם. באחת מפגישותיהם סיפר לו הרי"צ על מעשיו בפטרבורג. הרבי התחנן בפני המורה כי ישוחח עם סטולפיץ וינסה להמתיק את רוע הגזירה. "אפילו אם אשוחח עמו, יהיה זה בזבוז זמן משווע" השיב הזקן מבלי לחשוב לרגע. "אני מכיר אותו עוד מילדותו; הוא אדם רשע ואכזר, כך שאין טעם לנסות להגיע אליו".

"עם זאת" הוא הוסיף, "בשל העובדה שלימדתי את סטולפיץ בצעירותו, קיבלתי אישור מיוחד להיכנס למשרד הפנים מתי שארצה. אינני צריך

היה זה בצעירותו של הרבי הרי"צ, שלימים הפך לרבי השישי של תנועת חב"ד. אביו, רבי שלום דובער, שלח אותו לפטרבורג, עיר הבירה של רוסיה באותם הימים, כדי לבטל גזירה מסויימת שהוטלה על החינוך היהודי. "עד מתי עליי להישאר בפטרבורג?" שאל הרי"צ את אביו. "עד למסירות נפש" השיב רבי שלום דובער.

זמן קצר לאחר שהגיע לפטרבורג, נוכח הרי"צ לדעת שהחוק כבר הגיע לשולחנו של שר הפנים סטולפיץ וחיבה לאישורו. צאר רוסיה באותם הימים לא היה פיקח במיוחד, כך שההחלטה האם החוק יתקבל הייתה תלויה רק בשר הפנים. סטולפיץ זה היה ידוע כשונא ישראל מושבע, שבאופן אישי דאג לארגון פוגרומים בהם נרצחו אלפי יהודים.

אחרי פגישות ומאמצים, שמע הרבי כי בעיר

המקובלים שמכתיבה המציאות. בעוד רבים בימינו מכופפים את עצמם למערכות ולבירוקרטיה, מלמד הריי"צ דרך פעולה שונה – במקום לחכות, לפעול. במקום לקבל את הסדר – לערער אותו. ובמקום לחשוש לביטחון האישי – למסור את הנפש עבור הכלל.

אך כאשר מנסים ללמוד מן הסיפור הזה הלכה למעשה, יכולה לעלות שאלה: הלא זהו סיפור מרוסיה הצארית – מה משמעותו עבור יהודי החי בארץ ישראל, בתוך מדינה מסודרת עם רוב יהודי?

אכן, יש בשאלה הזו הרבה אמת: ברוסיה, השלטון היה זר ועוין. הזדהות נפשית, או תחושת מחויבות פנימית לא עלו על הדעת – והיהודים הסתדרו עם ה'פריץ' איך שהסתדרו... כפי שהדגיש הרבי הריי"צ בעצמו: "רק הגוף היהודי נמצא בגלות, אך הנשמה היא חופשית". ממילא, פשוט שיש מקום לקפיצה ישירה למעלה, בלי לעבור דרך המגננונים המקובלים.

במציאות של ימינו, לעומת זאת, המצב עדין ומורכב יותר. אין זה שעבוד כפוי, אלא שעבוד הנובע מהזדהות, מהכרת טובה, ומהפנמה של כללי הממסד. עמידה בתור, קבלת סמכות הפקיד, ההשלמה עם מערכת מתישה – כל אלו נתפסים כ"דרך ארץ". הלא אם כל אחד יפנה לראש הממשלה ב"לכתחילה אריבער", התור המשתרך מאחורי הפקיד יעבור לדלתו של ראש הממשלה, והמצב הכללי לא ישתפר...

אך יש לדעת: לעתים, זוהי דרך ארץ של שעבוד למוסכמות, שהן לא פחות גלותיות מהגלות הצארית. כן, לא כל קושי אישי מצדיק שבירת מסגרות, ולעיתים ההמתנה וההכלה הן אכן תיקון הנפש. אולם כאשר מדובר בעניין ציבורי, במקום שבו הכלל נפגע – שם נדרשת אותה חוצפה קדושה, אותה תעוזה של לכתחילה אריבער. לא מתוך זלזול, אלא מתוך חירות פנימית שאינה משועבדת למנגנון.

להסביר לך את ההשלכות החמורות שיהיו לשנינו לו תיתפס. אך במשך שיחותינו הארוכות למדתי להעריך אותך, כך שאני מוכן לתת לך את האישור ועשה בו כחפצך".

הרבי הודה לו בחום, ולמחרת בבוקר עשה את דרכו לבניין משרד הפנים. השומר בפתח הופתע לראות את היהודי, עטור הפאות והזקן, בעל מבטא אידישאי מובהק, אותו באישור כמוהו היו בודדים בלבד בכל רוסיה, אך אפשר את כניסתו של הרבי לבניין.

ברנעים הראשונים בהם נכנס הרבי אל הבניין, לא הצליח לאתר את מבוקשו. הוא טעה והתבלבל במסדרונות הארוכים, ולבסוף, מחוסר ברירה, נאלץ לשאול את אחד העובדים במקום היכן נמצא משרדו של שר הפנים תוך שהוא מסתכן בחשיפתו. העובד הראה לו את הדרך אל המשרד, ותוך שהרבי עשה את דרכו אל המשרד יצא משם שר הפנים בעצמו! שר הפנים חלף ליד הרבי אך לא הבחין בו.

הרבי נכנס אל המשרד, שם ראה ערימות של ניירות ולידם חותמות. על חותמת אחת נכתב "מאושר" ועל החותמת השניה "נפסל". הרבי מיהר לחפש על שולחן העבודה ומצא שם את טיוטת החוק, מחכה לאישורו של שר הפנים.

הוא נטל את החותמת והחתים "נפסל". לאחר מכן הוא תחב את הדף בערימת המסמכים שכללו את החוקים שנפסלו, מיהר לצאת מהבניין, וכך בוטל החוק.

סבו של הרבי הריי"צ, אדמו"ר מהר"ש, אמר פעם: "העולם אומר שכשאי אפשר לעבור מלמטה יש לעבור מלמעלה, ואני סובר שמלכתחילה יש לעבור מלמעלה [לכתחילה אריבער]"; יש לכתחילה להתייצב בחזקה, לא להתפעל מפני שום דבר, ולפעול את הדבר הנצרך. וכשמתייצבים – ה' מסייע."

סיפורו של הרבי הריי"צ מלמד מהי תנועת "לכתחילה אריבער" בנפש: לא רק אומץ או תעוזה, אלא היכולת לפעול מלכתחילה מן המקום הגבוה ביותר, בלא להיכנע למסלולים

המדור מוקדש לזכות ישראל יוסף שי' מימון
לרגל יום ההולדת - ה' שבט.
ולזכות דבורה לאה תחי' מימון
לרגל יום ההולדת - ז' שבט.
שיגדלו להיות חסידים יר"ש ולמדנים.

אֲנֹכִי וְהַיְלָדִים הַמְדוֹר לְיִלְדֵי יִשְׂרָאֵל

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

חֲדָל לִשְׁמַע...".

* * * *

עֲנָה הִיא אַחַת מֵהַמְדוֹת הַמִּיחָדוֹת
בְּהֶן הַצֵּטוֹר רַבִּי זֹשָׁא מְהַאֲנִיפּוֹלִי, שְׁיוֹם
הַלּוֹלְתָנוּ חָל בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי הָאַחֲרוֹן –
ב' שָׁבָט. רַבִּי זֹשָׁא נֹדַע בְּתַמִּימוֹתָיו
וּבִפְשֻׁטוֹתָיו הַרְבֵּה, עַד שֶׁרַבִּים טָעוּ בּוֹ
וְדָמוּ אוֹתוֹ לְמִי שֶׁכָּלֵל אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְלַמֵּד.
מְעַנֵּינָתָהּ הִיא הָעֲבָדָה, שֶׁמִּכָּל תַּלְמִידִי
הָרֵב הַמְּגִיד, שֶׁהָיוּ כָּלָם צְדִיקִים גְּדוֹלִים
וְגֵאוּנִי עוֹלָם, בָּחַר אֲדָמוֹ"ר הַזֶּהוּ דּוֹקָא
בְּרַבִּי זֹשָׁא לְהִיּוֹת מְנוֹתָנִי הַהִסְפָּה
לְסִפּוֹר הַתְּנִיָּא וּלְהַדְפִּיסָה בְּרֹאשׁוֹ. לִפְנֵי
הַסְתַּלְקוֹתָיו חָלַק הָרֵב הַמְּגִיד לְתַלְמִידָיו
תַּפְּקִידִים, וּלְרַבִּי זֹשָׁא הוֹרָה שֶׁלֹּא לְמַנֵּעַ
מִמֶּנּוּ לְשַׁמֵּשׁ רַבִּי שֶׁל עֲדַת חֲסִידִים.
"הוּא נִתְעַלָּה מִזֶּה", כָּתַב עָלָיו בְּצוּאָתוֹ.
בְּזִכּוֹת רַבִּי זֹשָׁא, נִדְבָּר הַיּוֹם עַל מַדָּת
הָעֲנָה וְנִתְחַזַּק בָּהּ.

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

יֵשׁ יְלָדִים שֶׁבְּטוּחִים שְׁלֵהִיּוֹת עֲנֹ

"מָה הוּא אוֹמֵר? אֵיזָה רַעַשׁ, לֹא
שׁוֹמְעִים כָּלּוּם". רַבִּי זֹשָׁא מִתְאַמֵּץ
לְשַׁמֵּעַ, אָבֵל לֹא מַצְלִיחַ. הוּא קָם
מִמְּקוֹמוֹ הַקְּבוּעַ, בִּקְצָה הַחֲדָר, וּמִחֲפָשׁ
כֶּסֶף פָּנוּי קָרוֹב יוֹתֵר. הוּא מִתְיָשָׁב
וּמְנַסֶּה לְקַלֵּט אֶת דְּבָרָיו שֶׁל מוֹרוֹ וְרֵבּוֹ,
הַמְּגִיד מִמְּעוֹרְרִיטָה, אָבֵל עֲדִין לֹא מַצְלִיחַ
לְשַׁמֵּעַ אֶת הַדְּבָרִים. שׁוֹב קָם רַבִּי זֹשָׁא,
נוֹטֵל אֶת כֶּסֶף, גּוֹרֵר אוֹתוֹ לְקִרְבָּתָהּ רֹאשׁ
הַשֵּׁלֶחַן וּמִתְיָשָׁב בְּסִמְכּוֹת לָרֵב הַמְּגִיד.
וְלֹא, הוּא לֹא שֵׁם לֵב לְמַבְטִים הַתְּמָהִיִּם
שֶׁמִּפְּנֵי אֵלָיו מְכַל הַכּוֹנוּנִים. הוּא מְרַתֵּק
כָּלוּ, אָבֵל עֲדִין לֹא מַצְלִיחַ לְשַׁמֵּעַ
מִלָּה. "לָמָּה לֹא שׁוֹמְעִים כָּלּוּם?", הוּא
פּוֹנֶה לְתַלְמִיד שִׁיּוֹשֵׁב בְּסִמְכּוֹת אֵלָיו.
הַתַּלְמִיד לֹא עוֹנֶה. הוּא נָבוֹה. כְּבָר כַּמָּה
דְּקוֹת שֶׁהָרֵב הַמְּגִיד מִפְּלִיג בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל
רַבִּי זֹשָׁא וּמַסְפֵּר בְּמַעֲלוֹתָיו, וְאֵלּוּ הוּא
– מִמְּשִׁיחַ לְהַתְקַרֵּב. לְמַבְטִים הַתְּמָהִיִּם
שֶׁל הַתַּלְמִידִים עוֹנֶה הָרֵב הַמְּגִיד:
"לְזוֹשָׁא שָׁלָנוּ שְׁמִיעָה מִיחָדָת, בְּרִגְעַ
שְׁמִתְחִילִים לְדַבֵּר בְּשִׁבְחוֹ הוּא פָּשׁוּט

נ' שֶׁל דִּינֵי הַמִּצְוֹת?

האחד והמיוחד שהצטוו בעננה הוא כמובן משה רבינו. ה' יתברך בעצמו מעיד עליו כי "האיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה". כלומר, משה רבינו מרגיש בתוכו כי כל אחד אחר בעולם יותר טוב ממנו, והוא חושב זאת ברצינות גמורה. לפי פשט המלים בפסוק — "מכל האדם" — הכוונה היא לכל אחד, ואפילו גוי. היתכן? משה רבינו הולך בשוק ורואה גוי שפור מתגולל על הארץ והוא באמת חושב שאותו אדם יותר טוב ממנו? הרי הוא האיש היחיד שזכה לעלות למרום, לשהות עם מלאכים ולשמע את התורה בלה מפי הגבורה. "לא קם בישראל כמשה עוד!"

בנראה שעננה אמתית מתחילה ממקום אחר. לא רק מה אני לא, אלא בעקר מה כן.

כ' דִּבְרֵי נִצְחָת?

מהי הסבה לכך שאיש ענו, כמו משה רבינו, מענין להמעיט בערכו? מה גורם לו להיות משכנע שהזלת עולה עליו במעלותיו? כי הוא יודע מי הוא הגדול באמת. "לך ה' הגדלה!". לאחר שעלה משה למרום וזכה לגלוי אלקות יחודי, הוא יודע עד כמה גדול ה', כמה חכם וטוב הוא, עד אין-סוף, כמה הוא קדוש. לאור כל זאת, הוא נעשה חדור בביטול

פרוש הדבר הוא שעליה להמעיט בערכו המעלות שבה. לדגמה, אם אתה מצייר יפה אל תנסה להבליט את הדבר. אל תשוין. שמר את הנושא לעצמך. ואם פרסמו את הקומיקס שצירת על הלוח הראשי במסדרון? נו, כאן כבר אין ברירה, אז לכל הפחות נסה להקטין את הנזק. שדר לכלם שלא תמיד יוצא לך כל כך יפה או שבכלל עזרו לך. יוחנן מהכנה שלי הוא כזה. לאחר שהתפעלתי כל כך מהציורים שלו טפחתי לו על השכם ואמרתי לו "פשפששש... כל הכבוד, מה שמעתי עליך?". ומה היתה התגובה שלו? הוא התבונן, עזת את הפנים והפטיר: "אל תגזים, זה לא משהו מיוחד..."

האם זו עננה? על יוחנן אני לא אומר, אבל לא תמיד זה סימן לעננה.

האמת היא שזו שאלה אמתית: האם המדה הטובה או התכונה המיוחדת שמצינים בפני באמת נכונה? האם כדי לא להתגאות עלי לעזת את המציאות או לעשות הצגות? הרבה פעמים התוצאה מתגובה כזו עלולה להיות מזיקה עוד יותר. למה? כי בתוכי אני מכיר את המעלות שלי ו'מפצץ' בגאווה, אבל זה סוד כמוס. רק אני יודע אותו. ואני מושקע בעצם משחק כפול. בפנים משתוללת לה הגאווה, ואלו בחוץ — לא נעים... אני מצטדק ומצטנע, ובעצם אוסף לעצמי מעלה נוספת להתגאות בה. פעת אני גם ענו...

הזולת בדרך שונה: היות והמעלה שלי אינה קִיָּמָה אֲצִלִּי בְּזָכוֹת עֲצָמִי, חוֹשֵׁב הָעֵנִי לְעֲצָמוֹ, יְכוּלוֹת אוֹתָן מַעְלוֹת לְהַפִּךְ מֵעֵין 'כְּתָב אֲשׁוּם' נִגְדִי. הָאִם אֲנִי מְנַצֵּל אֶת כָּל הַפְּשָׁרוֹן שְׁלִי לַמִּטְרָה לְשִׁמָּה קִבְּלָתִי אוֹתוֹ? עָלִי לְבַדֵּק אֶת עֲצָמִי הַיָּטִב. כִּאֲשֶׁר אֲנִי חוֹשֵׁב לְעֲצָמִי מָה הִיָּה קוֹרָה אֵלָיו ה' הִיָּה מַחְלִיט לְהַנִּיחַ אֶת אוֹתָן מַעְלוֹת לֹא אֲצִלִּי, אֶלָּא אֲצֵל הָאֲחֵר וְלָתֵת לוֹ אֶת כָּל הַמִּתְנוּת בְּהֵן זְכִיתִי אֲנִי – אֲנִי כִּבְר לֹא כָּל כֵּן בְּטוֹחַ מִי הִיָּה מְנַצֵּל מַעְלוֹת אֵלָיו יוֹתֵר טוֹב. יִתְּכֵן בְּהַחֲלִט כִּי דוֹקָא הוּא הִיָּה מַצְלִיחַ לְנַצֵּל אוֹתָן יוֹתֵר טוֹב מִמֶּנִּי...

שְׁנִזְכָּה לַעֲנוּהָ שֶׁל אֲמָת!

שְׁבֵת שְׁלוֹם וּמְבָרָךְ!

ש?

לֹה' וּבְרָצוֹן עַז לְגִלוֹת אוֹתוֹ בְּכָל מְקוֹם. דוֹקָא מִתּוֹךְ כָּל מָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה לוֹ הוּא יוֹדֵעַ: הַמַּעְלָה בָּהּ זְכִיתִי הִיא מִתְּנֵת חֲנֹם מֵאֵת ה', וְלֹא שֶׁהִגִּיעָה לִּי בְּזָכוֹת עֲצָמִי. אִם כֵּן, מִדּוּעַ שֶׁאֵתְּלֶהֱב מִהַחֲכָמָה הָאִישִׁית שְׁלִי, בְּעוֹד אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהִיא רַק פֶּרִיר קִטְנוֹן מִתּוֹךְ הַחֲכָמָה הָעֲצוּמָה שֶׁל ה'? מִמֶּנָּה יֵשׁ לְהִתְלַהֵב.

בְּמְקוֹם לִיחֹס אֶת הַמַּעְלוֹת לְעֲצָמִי וּלְהִתְלַהֵב מִהֵן, עָלִי לְרֹאוֹת בְּהֵן מְשִׁימָה. לְשֵׁם מָה נָתַן לִי ה' אֶת אוֹתוֹ הַפְּשָׁרוֹן? כִּדִּי לְבַצֵּעַ אֶת הַשְּׁלִיחוֹת הַמִּטְּלָת עָלִי וּלְעוֹד בְּאִמְצָעוֹתָהּ לְשִׁנִּי, לְמִי שֶׁאֵין בּוֹ אֶת אוֹתָהּ תְּכוּנָה. "אִם לְמִדַּת תּוֹרָה הִרְבָּה אֵל תַּחֲזִיק טוֹבָה לְעֲצָמָךְ". הַעֲבֵר אוֹתָהּ הֶלְאָה, הִפֵּץ אוֹתָהּ חוּצָה!

כַּעַתָּה, לְאַחֵר שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מִהֵיכָן בָּא אֵלֵי הַפְּשָׁרוֹן, אֲנִי יָכוֹל לְהִתְבּוֹנֵן עַל

הַמְשָׁךְ מֵעַמ' 28 ◀

תְּכַרִּיחוּ אוֹתִי לְזוֹז מִפֶּה!"
לַעֲוֹמֶת זֹאת, מִי שֶׁהַזְדַּהּוֹת שֶׁלּוֹ הוֹפְכָת לְשַׁעֲבוֹד, מִמָּהֵר לְהַפְעִיל מוֹשָׁגִים כִּמוֹ "מְרִידָה בַּמַּלְכוּת" כְּדִי לַחֲסוֹם כָּל חֲרִיגָה מִן הַכִּלְלִים. בְּפָנֵי הַיְּהוּדִי עוֹמֶדֶת תְּבִיעָה פְּנִימִית לַחֲדוּת הַנִּשְׁמָה: לְדַעַת מִתִּי הַדֶּרֶךְ הַיִּשְׂרָה הִיא הַהֲלִיכָה בַּמַּסְלוֹל, וּמִתִּי דוֹקָא הַדִּילּוֹג מַעְלִיו – מִתּוֹךְ מַסִּירוֹת נֶפֶשׁ, אַחֲרִית וְרֵאִית הַכֵּל. (שִׁיעוּר י"ג תְּמוּז תש"מ) – עֵיקָר וְטַפֵּל בְּגֹאוֹלָת (יִשְׂרָאֵל)

דוֹגְמָה טוֹבָה לִכְךָ הִיא דוֹקָא הָרֵב צְבִי יְהוּדָה קוֹק זצ"ל, שֶׁאֵהֱבָתוֹ לְמַדִּינָה לֹא מִנְעָה מִמֶּנּוּ לַעֲמוּד נִגְדָה בַּעַת הַצּוּר. "שִׁטְחֵי הַקִּרְקָעוֹת שֶׁל יְהוּדָה וְשׁוּמְרוֹן, הֵם בּוֹדָאֵי שִׁיכִים וְקִשּׁוּרִים אֵל מְלוֹא רוּחַב אֶרְצוֹנוֹ וְחוּיֹב שֶׁלְטוֹנוֹנוֹ עֲלֵיהָ", כֹּתֵב פֶּעַם, "וּלְפִיכֵךְ גַּם חִיּוֹב מַסִּירוֹת נֶפֶשׁנוֹ עַל כֵּךְ נִגַּד כָּל כְּפִיָּה". בְּזִמְנֵן הַפִּינוּי שֶׁל גִּרְעִין אֵלּוֹן מוֹרָה, כִּשְׁהִיגַע חִיַּל וְהוֹרָה לוֹ לַעֲזוֹב אֶת הַמְּקוֹם, זַעַק: "אִם אַתֶּם רוֹצִים קַחוּ מִכּוֹנֵת יִרְיָה וְתִירוּ בִּי. כִּמוֹ שְׂאִי אֶפְשֶׁר לְהַכְרִיחַ אוֹתִי לֹאכּוֹל חֲזִיר, כִּכָּה לֹא

שליחות זוגית היא השליחות שנדרשת היום מכל מי שיוצא לקרב לבבות לאבינו שבשמים. מעבר לכך שהיציאה לשליחות דורשת בגרות, בשלות וכח לעמוד בנסיונות שיש דווקא לזוג נשוי, ומעבר לעובדה שכדי להגיע גם לגברים וגם לנשים נדרשת עבודה משותפת של בני-זוג ("אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים"), זו גם אמירה מהותית לגבי אופי ותוכן השליחות.

הגבר נוטה לבטא בשליחות את ה"אחד" – להביע בתוקף את האמת האחת והיחידה, להוכיח ולהנכיח את אחדות ה' החובקת-כל. האשה, לעומתו, מקרינה החוצה את המודעות הזוגית – תפיסה של שלום בית, בה יש בין ההפכים שלום והשלמה. בדורנו יש זכות קדימה לגישה הנשית, כאשר רק מתוך התפיסה המרוככת של הזוגיות המתוקנת ניתן לקבל גם את אור האחדות המוחלטת. "איש ואשה זכו – שכינה ביניהם", ורק מכח החיבור של השנים אפשר לבנות מקדש בו מתגלה מקורם האמתי ב"אחד האמת".

האריז"ל אמר שביאת המשיח תלויה בדיבוק חברים בין תלמידיו. דיבוק חברים, שמתחיל בבית היהודי ומתפשט לקהילת-השליחות כולה הוא המפתח להצלחת השליחות – הוא מאיה, מושך ומדביק-מדבק את כולם בכח המיוחד שלו. כשמצליחים להקרין בשליחות את החום, האהבה והשותפות שיש בבית היהודי ובקהילה היהודית – אפשר גם להביא את כולם לדבקות בה' ובתורתו. בנושא הזה עוסק השיעור הראשון בגליון השבוע, **זוג או פרט**, מתוך שיעור שנמסר בהתכנסות של זוגות העסוקים בהפצה ובקירוב. מוזמנים להצטרף לשליחות!

להצטרפות למפיצי נפלאות:

itiel@pnimi.org.il

bit.ly/niflaot-85

052-4295164 | ברקוד:

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 | המספר פתוח לניידים כשרים